

Truks amžius, kas amžiams sužėlė,
Truks mirksnį, kiek mirksnio
peinyta,
Todėl nellūdėk, ramunėle,
Kad tu, suždėjus, puvytai...
Jurgis Baltrušaitis

B. Girys
Tremties
KANČIŲS

Lietuviai

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Nr. 41 (53)

Augsburgas 1946 m. spalio mėn. 12 d.

II metai

Lietuviškąją dvasią svetimiams atskleidžiant

Tauta, kaip ir paskiras žmogus, ryškiau atskleidžia, t. y. išreiškia savo tautinę dvasią tik susidūrusi su kitų tautų tomis pat pastangomis — kultūrinio jų apipavidalinimu. Ir šitame kaip tik lyginamajame tautinės individualybės atskleidime išryškėja, kuo viena ar kita tauta skiriasi, koks jos esminis dvasios bruožas, o kartu ir mums patiems palengvėja save pažinti, vertinti bei suprasti.

Tremties sąlygos lietuvių bendruomenei, nuolat su kitomis tautomis susiduriančiai, sudaro ypatingas sąlygas tautinei dvasiai atskleisti, lietuviškąją „aš“ pasakyti. Šiuo metu iš pavienių mūsų tautos žmonių, iš paskirų mažesnių bendruomenių yra svetimųjų sprendžiama ir apie visą mūsų tautą, jos kultūrinį lygį, o iš mūsų paskirų, ypač suteiktinių pasirodymų, įvairių kūrybinių pasakymų (ne vien iš vaizbūniškų palinkių ar jiems sugebėjimų) norima atspėti ir mūsų tautos dvasią. Todėl svečiuosna išeinant, už tautinės bendruomenės ribų pasirodant, kūrybinio nepajėgumo ar jo išsekimo negalima dangstyti sunkiomis tremties sąlygomis bei stovyklinė dvasia. Išeinant iš savųjų tarpo svečiuosna, tenka labai kietai ir negailestingai save paklausti, ar mes savuoju pasirodymu atskleisime lietuviškąją dvasią ir sugebėsime kitiems pasakyti,

kas mes esame ir ko siekiame. Gavus neigiamą atsakymą, geriau sugrįžti ir pasilikti savo bendruomenėje, ne išeiti ir vieną kartą paprekiuoti savo tautos kultūrine garbe. Bet, deja, tokių reiškinų antraisiais taikos metais mūsųose vis daugiau pasirodo.

Pirmomis taikos dienomis mūsų tautinė bendruomenė nepalaužiamai prasižėrė su lietuviškąja organizacija ir kūrybiniu nusiteikimu, buvo tartas, išplaukęs iš nepalaužiamos valios ir didžio noro sau gyventi, aiškus žodis; viena po kitos steigėsi mokyklos, kursai, pasirodė spausdinti leidiniai. Buvo išeita ir su savąja tautine kūryba, k. a.: lietuviška daina, tautiniu šokių, liaudies menu. Pastarasis išėjimas mus daugiau, negu visi kiti išryškino, geriau ji ir svetimieji suprato, mes daugiau ir daugiau pasisakėme, ne tik kas mes esame, bet ir ko siekiame. Šiuo keliu eidami, tautinę savo dvasią ryškiausiai atskleidėdami, mes jau iš pirmų dienų sudarėme stovyklose dainos ir tautinių šokių ratelius, kuriuos vėliau atbaigėme didesniais ar mažesniais ansambliais, reikšdami ne tik savų, bet ir kaimynų bei kitų svetimųjų tarpe. Tai buvo daug padaryta, daug laimėta ir kartu visiems aiškiausiai pasakyta, jog mes nesame nei vergų, nei „aziatių“ tauta ar pakrikusi, besibla-

kanti masė, kuo paskutiniaisiais metais padaryti mus stengėsi tiek rytų, tiek nacių „kultūros nešėjai“, bet kaip tik kūrybiškai nusiteikusi, turint savo ryškų veidą ir žinantį ko siekia bendruomenė.

Zvelgdami į praeitį, sveikindami kiekvieną kūrybinę pastangą bei išreiškimą, tačiau labai griežtai pasisakome prieš lietuvių „aš“ iškreipimą, jo vidinį nudvasinimą, pavertimą stovyklos dvasios žmogumi, ypač jeigu tos pastangos iš mūsų pačių išplaukia ir jų apipavidalinimą svetur nešame. Ta prasme reikia suprasti ištartą aštresnį žodį, žodį, kuriuo nepasmerkiama kūrybinė pastanga, bet tik nevykęs ar mums nepriimtinas, kaip žeminąs lietuvių, jos išreiškimas.

Labai nepalankiose, karo pastumdėlio sąlygose kūrybinės dvasios neišlaikę ir ja nuolat gyvenęs fabrikuose, rausyklose bei arklidėse čiurlionių ansamblis pirmasis ryškiausiai šimtmetinę lietuviškąją dvasią atskleidė svetimiesiems. Jis išėjo pasiemęs atskiras mūsų dvasinės kultūros raiškos dalis, paskiras, vientisan vienetan nesupintas dainas bei šokių, bet išėjo ryžtingai ir pirmuosius ledus visur laužė pralaužė. Čiurlionių savo žodį tesėjo, jie mūsų dar neapvylė, nors iš jų mes lauktume jau platesnės raiškos, artimesnės Vilniaus Liaudies Ansamblio keliui, t. y. nebe škarpi, bet viso ir atbaigto papročių vieneto.

Paskutiniu metu į platesnį gyvenimą, nebesitenkdamas tik sava, lietuviškąja, visuomene, išėjo

ir Wiesbaden lietuvių Tautinis Ansamblis. Jo išėjimo kelias mums įdomesnis ne tik platumu, bet ir noru atstovauti visos mūsų tautinės bendruomenės kūrybinei pastangai, ką rodo ir jo vardas („Lietuvių Tautinis Ansamblis“, nei su vieta, nei su kuria nors bendruomenės dalimi jisai savęs nebesieja, atrodo, imasi reprezentacinę pareigą). Todėl ir jo kelią bei pastangas tenka kiek giliau pažūrėti ir daugiau pareikalauti, griežtesnės sąlygos pastatyti, nes jisai pats netenori būti tik vien savo namų žmogus.

Wiesbadeniškiai, svetur eidami, pasirinko platesnį už čiurlioniškų kelią; jie nepasitenkino paimta vieta, nuo gyvenimo atsieta daina ar šoku, bet ima ir įjungia visa beveik į jų gyvenimo aplinką. Kelias tremtyje naujas, ir pastanga labai sveikintina, nors dar ir nepavykusi ir gal labai sunkiai įvykdoma: suderinti gilų individualizmą ir platų bendruomeniškumą.

Mūsų tautinio „aš“ atskleidimui daug padeda tautiniai drabužiai, nes jau ir vieni jie patys daug byloja. Bet, kartais beieškodami vaizdingumo, ryškumo, nukrypstanta ir nuo esminių jų raiškos tūro. Wiesbaden ansamblyje matome neįprastus vyrų drabužius — užrinktą ar siuvinėtą raštą išpuoštos vyrų kelnės. Tokios išmonės, rodos, mūsų tautiniai vyrų drabužiai dar neturėjo, neskaityt dar kurios nors stovyklos, kur toks pat išradimas galėjo būti dabar padarytas. Jei mūsų moterų tautiniai drabužiai ga-

na margi, tai vyrų tikrai vienodi, net baltiniai retai kada teturį koki nors raštą (slavų vyriškių baltiniai jais visada pasižymi, jų ir moteriškasis apdaras margesnis). Raštuota juosta tėra vienintelė ir pagrindinė mūsų vyrų drabužių puošmena. Mergaičių marškinių rankovių rinkiniai ar kiti marginiai yra suprantami, bet vyrų kelnėse jie tampa juokingi ir keisti.

Taip pat labai rimtai svarstyti, kaip mums geriau svetur eiti: tik su sava, lietuvių muziką kurta, daina, ar pridėti ir svetimų kūrinių. Man atrodo, geriau būtų išeiti su grynai sava, tautine, pilnai apipavidalinta menine dvasia: grynai lietuviška ar lietuvių muziką perkurta daina, kaip kad nors ir didelių žmonių pasiimtais, bet pilnai neišpildytais kūrinių. Svetimybėmis mes svetimuosius vargiai greit nustebsime, grynai sava, lietuviška kūrybine dvasia greičiau ir aiškiau pasisakysime, ir kas esame, ir ko siekiame. Šis klausimas šiandien opus ir svarstytinas, nes svetimaisiais kūrinių karštingai susirgo ne tik Wiesbadenai, bet ir kiti mūsų dainininkai, ansambliai ir ansamblininkai.

Trumpai peržvelgus ryškesnius mūsų dvasinės kultūros atskleidimus, reikia pripažinti, kad pavienių asmenų labai daug padaryta, nes aiškiai formuluojančios tremties meno kryptį institucijos nėra.

Prie Tremtinių Bendruomenės turėtų būti suorganizuota Kultūros Taryba, kuri ne tik planuotų, bet ir kontroliuotų mūsų meninius pasirodymus, kas užkirstų kelią ir nevykusiai mūsų meninei reprezentacijai svetimųjų tarpe.

Michelangelo Buonarroti (1475—1564)

(Freska iš Sikstinos koplyčios Romoje)

Tvanas

Printed with the permission of UNRRA
 Leidėjas — redaktorius JUOZAS VITENAS
ZIBURIAI Laikraščio meninę pusę tvarko dail. V. RATAS

Redakcija ir administracija: Augsburg-Hochfeld, Baltic Camp,
 Lithuanian Committee / Printed by Haas & Cie., Augsburg

K. Rimtenis

Politinės nuolaikos Vakarų Europoje

Visose Vakarų Europos valstybėse po karo vykusiuose rinkimuose stipriausiomis partijomis išėjo katalikų krikščionių partijos: Olandijoje — katalikų liaudies partija, Belgijoje — krikščionių socialinė partija, Prancūzijoje — respublikoniskasis liaudies sąjūdis, Italijoje — krikščionių demokratų partija. Užtat kai kas norėjo kalbėti apie Vakarų bloką Vatikaniui vadovaujant, Tokiu būdu lyg turėtų sudaryti naujo pobūdžio internacionalas, ypač, kad ir karą pralaimėjusioj Vokietijojej krikščioniškosios partijos pirmiau. Britų spaudoj, svarstant tokią padėtį, buvo pastebėta, kad visa tai gali labiau vadovauti teisingos laikos įgyvendinimui. Tačiau visos panašios mintys ir išvados neturi eiti per toli pirmiausia dėl dviejų priežasčių: Vatikano sluoksniams laikosi labai rezervuoti tarpautinių politikos sprendimų klausimuose, pačios partijos įvairiuose kraštuose turi ne visai vienodą pobūdį, ir apie jų visai darnią veiklą tarpautiniu mastu sunkiau yra kalbėti.

Politinis gyvenimas Vakarų Europos valstybėse yra labai audringas, ir politinėms partijoms tenka pagrindines jėgas skirti pokario laikmečio keliamiems sunkumams nugalėti. Pastovėnui, ilgesnio laiko perspektyvoj sukurti, programų tos partijos dažniausiai neturi. Išėjusios vokiečių okupacijos metu pogrindinės veiklos mokyklą, visos politinės partijos po karo pasireiškė arba kaip visai naujos, arba labai prisitaikiusios prie šios dienos realitavimui. Tas procesas lygiai palietė ir tas partijas, kurios savo ideologijas grindžia krikščionybės-katalikybės pagrindais. Labiausiai pogrindinės veiklos paveiktas, be abejo, yra Prancūzijos MRP — respublikoniskasis liaudies sąjūdis. Ten randa mane tik tendra bazė su kitomis kairiomis partijomis vidaus politikoje, bet nei ir tokiame opime klausime, kaip dalyvavimas akcijoje prieš Franco Ispaniją. Iš viso politinės katalikų partijos yra gerokai po šio karo pasinėšusios į kairę, ypač socialinėje srityje. Taip pat turi įtakos ir specifiniai kiekvieno krašto šios dienos rūpesčiai. Taip, pavyzdžiui, Prancūzijojej partijai turi nemažos įtakos vidurinis luomas, siekias stabilizavimo ir išlyginimo, o Italijoje tenka labai skaitytis su pasireiškiančiais priešingumais tarp pietų ir šiaurės. Išskiriant Belgiją, šiandien katalikų partijos Vakaruose paprastai priskaitomos prie kairiojo vidurio, kai tuo tarpu prieš šį karą jos dažniausiai stovėjo labai dešinėje, o Prancūzijojej net su ryškiai konservatyviu royalistiniu atspalviu. Šiuo metu, nekalbant apie Prancūziją, jau ir Italijoje krikščionys demokratai prisidėjo prie karaliaus nuvertimo. Labai didelę pažangą padarė tos partijos ir socialinėje srityje. Prieš šį karą prancūzų katalikų organas „La Croix“ visumet buvo pasirengęs pulti socializmą ir komunizmą, tuo tarpu dabar Bidault organas „L'Aube“ vadovaujasi šūkiu, kad socializmas yra praktiškai krikščionybė. Žinomas šiaurės ašigalio tyrinėtojas Nobile rado net galimybę dalykui įstoti į komunistų partiją, nes komunizmas ir krikščionybė esą lengvai suderinami.

Prancūzijojej tebeveikia, o Italijoje ilgą laiką po karo veikė žinomos partijų trijulė: katalikai — socialistai — komunistai. Tokių vyriausybės sudarymas yra palengvinamas ne tik katalikų partijų pakrypimu į socializmą, bet ir komunistų partijų tendencija nerodyti viešos neapykantos religijai. Jie tik akcentuoja kovą prieš fašizmą ir savaip aiškinais fašizmo sąvoką.

Katalikų politinės partijos, jeigu ir nepavirto socialistinėmis sąjūdais tikra žodžio prasme, tai mažų mažiausiai tapo socialistai stipriai pažangios, nors ir priešingos marksizmo doktrina. Prancūzijoje MRP pritarė kalnų pramonės, draudimo įstatų, lėktuvų pramonės ir gelžkelių socializacijai. Olandijoje katalikų liaudies partija dalyvauja koalicijoje su darbo partija ir taip pat vykdo socializaciją, nors ir kiek nuosaikesniu tempu kaip Prancūzijoje. Labiausiai į priekarinę partiją yra panaši Belgijos katalikų partija, remianti karalių grįžimą ir vengianti didesnių socialinių reformų. Vokietijojej politinės nuolaikos, žinoma, dar nėra kaip reikiant susikristalizavusios, ir partija, nešiojanti krikščionių demokratų vardą ir bandanti atstovauti abiem Vokietijos stambio-

sioms krikščionių konfesijoms, savo veido nėra stipriau išryškinusi, tačiau joje gana ryškiai dar vyrauja stipresniųjų ūkininkų ir labiau pasiturinčių interesai. Tiesa, jos vadai ne kartą tai užginčijo, tačiau praktiškas gyvenimas to užginčijimo dar nepatvirtino.

Bene didžiausią susidomėjimą sukėlė Italijos krikščionys demokratai savo kongrese, 739.000 balsų prieš 254.000 pasisakę prieš monarchiją, nors iš Vatikano lyg ir atrodė esama daugiau palankumo monarchijai, negu respublikai.

Savaime aišku — visų katalikų partijų viduje yra sparnai. Vieni yra labiau palankūs socialinėms reformoms, kiti labiau konservatyvūs. Jau iš ligi šiol nusakyto vaizdo matyti, kad Prancūzijojej ir Italijojej labiau nusveria socialistai užtvilgo pažangesni, Olandijoje laikosi maždaug pusiausvyrą, o Belgijoje aiškiai tebevyrauja konservatoriai. Visa tai rodo, kad kalbėti apie Romos vadovavimą Vakarų bloku tarptautinėje politikoje negalima. Galima tik pastebėti, kad visur yra ryški tendencija nustumti į šalį klerikalizmą, prilaikant dvasiškumus ir, grįsdami gyvenimą čia kai praėjusieji pokario sunkumai ir kai teks spręsti daugiau su ideologija susirius klausimus, tada, be abejo, daugiau ir tų partijų veidas bei vaidmuo išryškės ne tik vidaus, bet ir tarptautinėje politikoje.

Mums tenka šias nuolaikas sekti ir darytis išvadas. Gal ir mes įstengsime nugalėti buvusius anais laikais aštrius ideologinius priešingumus ir, grįsdami gyvenimą tolerancija bei socialiniu pažangumu, išsilaivinsime kursurme modernių sąjūdžių.

BULGARIJA ŠIANDIEN

Valstybė visiškai komunistų kontrolė

Bulgarijos revoliucijos, per kurią Tėvynės Frontas paėmė valdžią, antrosios metinės šių metų rugsėjo mėn. 9 d. buvo atžymėtos Liaudies Respublikos paskelbimu, už kurią per plebiscitą dieną prieš tai pasisavė didelė dauguma. Tėvynės Frontą per karą sukūrė komunistai, agrarai, socialistai ir Zveno partija. Jis sudarė partizanų judėjimo politinę vadovybę ir Bulgarijos armiją įtraukė į karą sąjungininkų puseje. Partizanai kovojo 1944 m.

pavasarij ir vasarą prieš provokiškas jėgas, ir jei jie nedaug pasiekė, tai nebuvo drąsos trūkumas. Kariuomenė drąsiai ir sėkmingai kovėsi Jugoslavijoje ir Vengrijoje per paskutinius septynis karo mėnesius.

Nėra abejonės, kad 1944 m. rugsėjo mėn. Tėvynės Frontas atstovavo didžiulei bulgarų daugumai. Didelių vilčių buvo dedama į naująją demokratijos ir socialinio teisingumo eją. Per sekančius dvejus metus šios viltys

gerokai sumažėjo. Pirmoji partija, kuri pasitraukė iš Fronto, buvo agrarai. Jų vadovs dr. G. M. Dimitrovas, kai tik jis grįžo iš ištremimo 1944 m. rugsėjo mėn., suėjo į konfliktą su komunistais. Jis tada pabrėžė, kad agrarai, kaip bulgarų tautos ūkininkų daugumos atstovai, esanti didžiausia krašto partija ir todėl turi turėti savo atskirą politiką. Jo nuomone, komunistai naudoja Tėvynės Frontą savo tikslams ir laiko Fronte „tautinio solidarumo“ pretekstu suvaržę kitas partijas. Jo nepriklausomas nusistatymas greitai nustatė prieš jį komunistų partiją ir sovietų okupacinę valdžią.

KOVOJANTI OPOZICIJA

Dimitrovas buvo apkaltintas, kad jis sabotuoja karo vedimą prieš Vokietiją ir yra „užsienio agentas“. Paskutiniu priekaištu buvo daroma alizija į jo buvusį bendradarbiavimą su britais, kurių akcija 1944 metų žiemą Graikijoje sukėlė tikrą aliamą Bulgarijoje. Rezultatas kampanijos prieš Dimitrovą buvo tas, kad 1945 m. sausio mėn. jis buvo priverstas pasitraukti iš partijos sekretoriaus vietos. Jo įpėdinis Petkovas buvo atstatytas partijos kongrese prokomunistinio sparno šalininku, vadovaujant Obbovo, kuris tokiu būdu paėmė partijos kontrolę. Petkovas pasitraukė iš vyriausybės rugpjūčio mėn. kartu su kitais trimis agrarų vadais. Agrarų atstovavimo fikcija palaikė Obbovo šalininkai, bet dauguma pasiliko ištikima Petkovui.

Socialistų partiją ištiko panašus likimas 1945 m. gegužės mėn. Prokomunistinis sparnas, vadovaujamas Neikovo, su policijos pagalba jėga užėmė partijos palatą ir laikraščius. Neikovo šalininkai taip pat jėga užgrobė socialistų kooperatyvų organizaciją. Nepriklausomi socialistai pasiliko opozicijoje, vadovaujami Pastuchovo ir Lulcevo. 1945 m. rugpjūčio mėn. agrarų ir socialistų opozicijai buvo leista leisti laikraščius, kurie, nežiūrint žiaurios cenzūros ir dažno uždraudimo kelioms dienoms, iki šiol tebeina. Gal būt, geriausiai parodo vyriausybės opozicijos pasisėkimą jų laikraščių paplitimas. Provyriausybinių agrarų ir socialistų organai spaudžia 7—15.000 egz., o opozicijos laikraščiai — virš 100.000.

Opozicijos laikraščių buvimas neparodo, kad opozicija turi laisvę. Šių metų rugpjūčio mėn. trys

iš 15 socialistų centrinio komiteto narių ir 7 iš 22 agrarų „prezidiumo“ narių buvo kalėjime ar koncentracijos stovykloje. Senas socialistų vadovas Pastuchovas vasario mėn. gavo penkerius metus kalėjimo už straipsnį, kuriame jis kritikavo komunistų vadovą Jurgio Dimitrovą kalbą ir Bulgarijos kariuomenę (Jurgio Dimitrovo, 1933 metų Leipzig teismo herojaus ir kominternio paskutinio sekretoriaus, kuris į Bulgariją sugrįžo 1946 m., nereikia sumaišyti su dr. G. M. Dimitrovo, agrarų vadu). Provokiškos Filovo vyriausybės 1942 m. nutiestas mirtin, Pastuchovas buvo nubastas 20 metų kalėjimo už neįtikimą kaltinimą, kad jis 1944 m. kampanijoje varė defetistinę propagandą. Šiuo metu jis trečią kartą yra ištremiamas.

Ketvirtoji Tėvynės Fronto partija yra Zveno, daugiausia remiamą tarnautojų ir kadro bei rezervu karininkų. Jos ryškiausia asmenybė yra gen. Velčevs, kuris 1923 m. organizavo perversmą prieš agrarų vyriausybę, o 1934 m. prieš centro vyriausybę ir dalyvavo 1944 m. revoliucijoje. Pradžioje buvusi diktatūrinė, Zveno priėmė demokratinę programą, kurią jos vadai nori prilygti prie britų darbo partijos programos. Zveno laimingai paliko Tėvynės Fronte iki šios vasaros, kai gen. Velčevs, kaip karo ministras, pradėjo priešintis didėjančiai komunistų kontrolei kariuomenėje. Tada prieš jį prasidėjo kampanija vyriausybės spaudoje. Komunistai apkaltino jį karu metu bendradarbiavus su Michailovičium.

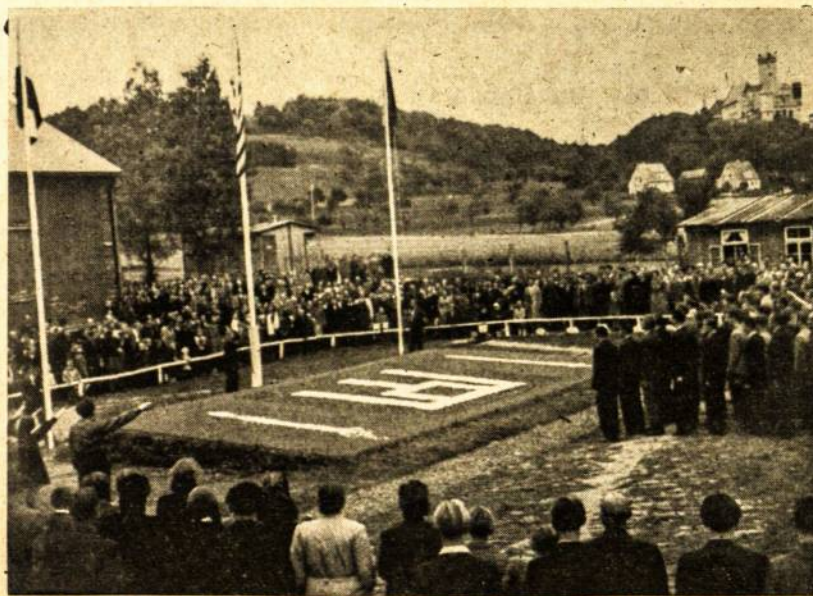
Birželio mėn. nauju įstatymu karo ministerio valdžia buvo pavesta visam kabinetui. Velčevs buvo atleistas iš pareigų dėl jo sveikatos. Manoma, kad jis dabar yra namų areste. Kitas žymus karininkas, gen. Kirilis Stancevas, kuris, nors nebedamas Zveno nariu, ilgai su juo bendravo ir kuris buvo vyriausias 1944 m. revoliucijos organizatorius, sėdi kalėjime.

Dabar komunistai. Bulgarijoje, kaip ir Jugoslavijoje, turi beveik pilną kontrolę. Nors nominaliai tebeveikia senoji demokratinė konstitucija, administracijai vadovauja komunistas vidaus reikalų ministras Jugovas, kuris skiria provincijų gubernatorius ir miestų kai kaimų burmistrus. Nauja konstitucija bus priimta seimo, kuris bus išrinktas spalio mėn. pabaigoje. Ji gal bus, gal ir nebus Jugoslavijos ar sovietų konstitucijos kopija, tačiau, be abejo, ji labiau prisiderins prie komunistų praktikos, negu kad dabar yra.

Bulgarijos kariuomenė turi būti žymiai sumažinta sąryš su taikos sutartim. Ši proga yra panaudojama pašalinti kaip galima daugiau tų karininkų, kurių lojalumas naujam režimui nėra tikras. Atleistųjų karininkų tarpe yra daug tokių, kurie narsiai kovojo 1944—45 m. prieš vokiečius. Raktinės vietos yra užimtos komunistų, kurių svarbiausi yra generolai Kinovas ir Kozovskis. Kinovas eilę metų tarnavo raudonojoji armijoje, o Kozovskis, kuris turi geros karo praktikos iš Ispanijos civilinio karo, taip pat praėjo apmokymą Rusijoje. Kinovas yra štabo šefas, o Kozovskis vadovauja kariuomenės politiniam departamentui, kuriam priklauso politiniai komisari. Šie komisari oficialiai yra vadinami „komandierių padėjėjais“. Jie yra prie dalinių vadovybės pradedant nuo batalijono žemyn. Savo plačiame „politinio auklėjimo“ darbe jie priklauso tik nuo savo departamento vyresniųjų.

JUGOVO GELEŽINĖ RANKA

Policiją, dabar vadinamą miliciją, kontroliuoja komunistai, ir

Vellavos nuleidimas Scheinfeldo lietuvių stovykloje po krepšinio rungtynių

Vilko nuotr.

IVAŽIAVIMO IR ISIKŪRIMO GALIMYBĖS ARGENTINOJE

Vienas Argentinos lietuvis Amerikos lietuvių spaudoje taip atvaizduoja įvažiavimo ir isikūrimo galimybes Argentinoje: „Karo pradžioje įvesti įvažiavimo suvaržymai dar nepanaikinti. Masiniu būdu, kaip anksčiau, ateivių neįsileidžiama. Dedamos pastangos, kad Argentina, Bolivija, Čilė ir Kolumbija, o gal ir Urugvajus įsileistų didesnę lietuvių tremtinių skaičių bei ypatingų suvaržymų. Kadangi minėtos šalys gauna ir kitų Europos tautų panašius prašymus, klausimas svarstomas lėtai ir be galutinio sprendimų. Individualiai Argentinos visas galėtų gauti tie, kuriuos čia kviestų artimi giminės, ir taip pat lengviau tie, kurie jau anksciau

ji priklausau komunistu vadovaujama vidaus reikalų ministerijai. Uniformuotų policininkų oficialiai priskaitoma iki 12.000, bet gerai informuoti asmenys mano, kad jos skaičius yra keturis kartus didesnis. Neseniai įsileistų dekretu sukurtą „pasienio miliciją“ taip pat priklauso vidaus reikalų ministerijai; ją vyrai skiria iš kariuomenės. Šios policijos pareigos, be abejo, bus tokios pat, kaip „Sovietų Sąjungos NKVD pasienio dalinių“. Bulgarijos slaptoji policija yra milicijos dalis, kurios nariai nenešioja uniformos. Jai priklauso asmenys, kurie Sovietų Sąjungojai yra gavę specialų išsilavinimą.

Politiniai kaliniai yra dviejų rūšių. Kalėjimu baudžiami tik tie teismas. Bausmės paprastai skiriamos pagal Liaudies Valdžios Apsaugos Įstatymą. Tačiau asmuo be teismo gali būti vidaus reikalų ministerijos įsakymu pasodintas į koncentracijos stovyklą. Neseniai išleistas įstatymas įgalioja vidaus reikalų ministerijai mobilizuoti privertiniams darbamui „demokratiniam perauklėjimui“, „tingius“ asmenis. Ministeriui pavesta spręsti, kas yra tingumas ir kas yra „konstruktyvus darbas“. Mobilizuoti asmenys paleidžiami po šešių mėnesių, tačiau jei jie po kurio laiko neranda „konstruktyvaus darbo“, jie vėl gali būti paimti.

Komunistų kontrolės svarbiausia atrama yra profesinės sąjungos. Jos neabejotinai gauna materialinių primygnių maistui ir drabužiams darbininkams. Jos taip pat yra įtrauktos į politinę propagandą. Darbininkai, kurie neprisitaiko prie reikalaujamos politinės linijos, netenka darbo ir specialių priedų. Valdžininkai ir mokytojai taip pat priklauso profesinėms sąjungoms, kurios energingai prisideda prie „demokratinio perauklėjimo“.

Paminėta komunistų kontrolė yra padariusi greitą pažangą, ypač po nelaukto grįžimo liepos mėn. gen. Biryzo, sovietų kontrolinės komisijos šefo, kuris oficialiai buvo atsisveikinęs pavasarį. Didėjantis tempas gal taip pat priklauso nuo raudonosios armijos pasitraukimo sąryšio su taikos sutartim. Sovietų vyriausybė, iš tikro, gali jausti, kad jos kariuomenės buvimas ilgiau nebereikalingas, kai jos draugai bulgarai taip tvirtai turi valdžią. Rugsėjo mėn. 8 d. plebiscitas neatnešė staigmenų. Jokia partijų nerėmė monarchijos. Tai turi simbolinės reikšmės. „Liaudies respublikos“ titulas duodamas tik toms valstybėms, kurios labiausiai prisitartinę prie sovietų modelio. Su rugsėjo mėn. 9 d. proklamacija Bulgarija formaliai buvo priimta į tą išrinktųjų klubą, kaip ir Jugoslavija, Albanija ir Mongolija. (Times, 27. 9)

JAV NEPRIPAŽISTA ESTIJOS INKORPORAVIMO Į SSSR IR DABARINIO RĖZIMO

Estų prekybos laivų savininkai Anglijos teisme turėjo bylą su Sav. Rusija, kuri norėjo išgauti iš anglų firmų tų laivų apdraudus sumą, remdamasi aneksuotos Estijos tarybiniais nacionalizacijos nuostatais. Bylos eigoje anglų teismas liudytojų pakvietė ir JAV užsienio reikalų ministrą James F. Byrnes, kuris buvo paprašytas atsakyti teisimui į tris klausimus:

1. Ar JAV pripažįsta Estijos įjungimą į Sov. Rusiją?
2. Ar JAV pripažįsta dabartinę Estijos režimą?
3. Ar JAV laiko teisėtus nacionalizacijos dekretus?

Į šiuos klausimus J. F. Byrnes atsakė oficialiais teismui prisiųstais trimis JAV Valstybės Departamento (Užsienio Reikalų Ministerijos) raštais Nr. Nr. 4064, 4065 ir 4066, turinčiais 1946 m. birželio 12 d. datą. Juose sakoma:

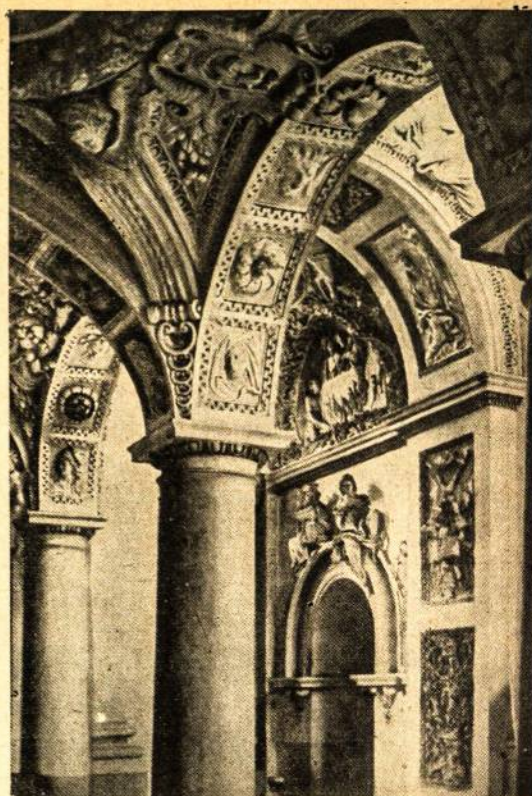
Nr. 4064 rašte — „Aš liudiju, kad vadinamieji nacionalizacijos įstatymai ar dekretai ir bet kurie kiti Estijoje dabar veikiančio režimo aktai JAV vyriausybės nėra pripažįstami“;

Nr. 4065 rašte — „Aš liudiju, kad Estijos absorbuojimas į Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungą nėra JAV vyriausybės pripažintas“;

Nr. 4066 rašte — „Aš liudiju, kad dabar Estijoje egzistuojantis režimas JAV vyriausybės nėra pripažintas“.

Tai palindyti aš, James F. Byrnes, Valstybės sekretorius, liepiau pridėti Valstybės Departamento antspaudą ir mano parašą kontrastuoti Departamento Autentifikacijos valdininko padėjėjui“.

Nėra abejonių, kad JAV nusistatymas ir Lietuvos klausimu yra lygiai toks pat, kaip ir Estijos.

Vilniaus Sv. Petro ir Povilo bažnyčios vidus

AUSTRALIJOS LIETUVIO LAIŠKAS

Amerikos lietuvių savaitraštis „Dirva“ išspausdino Australijoje gyvenančio lietuvių A. Baužės laišką apie gyvenimą Australijoje. Laiske rašoma: „Čia apsigyvenimui sąlygos geros, galima įsigyti visokios rūšies ūkį, taip pat verstis prekyba ar amatu, o mokantis anglų kalbą gali gauti darbo pagal savo profesiją. Norintiems į Australiją atvažiuoti patartina mokytis amatų.“

Australijoj labai stoka butų, kas ir sulaukia emigrantų įsileidimą, bet dabar namai sparčiai statomi, o 1947 m. prasidės ypatingai didelė statyba.

Norint patekti į Australiją, reikia atlikti tokius žygius: pirmiausia reikia užpildyti tam tikrus blankus Nr. 47 ir 47A. Vienas jų — prašymas, antras — gydytojo pažymėjimas. Juos reikia pasiųsti į Londoną tokiu adresu: Australia House, Strand, London, England. Blankai gaunami ten pat, arba pas britų konsulus.

Kol kas Australija nusistatiusi įsileisti per metus po 70.000 britų emigrantų. Karo veteranams su šeimomis įvažiavimas nemokamas, o kitiems britų piliečiams — 10 svarų. Pasirodo, kad 1947 m. tokių britų emigrantų susidaro tik 35.000. Manoma, kad trūkstamą skaičių galės parinkti iš Europos pabėgėlių, kurie gal dar palengvintomis sąlygomis bus įsileidžiami.“

KARDINOLO GRIFFINO LAISKAS ANGLIJOS LIETUVIAMS

Į Anglijos Lietuvių Kongreso prisiųstą sveikinimą Anglijos kardinolas Griffin, Westminsterio arkivyskupas, atsakė tokiu padėkos laišku: „Aš esu nepaprastai dėkingas už jūsų labai malonią žinią, prisiųstą man neseniai įvykusio Didžiosios Britanijos Lietuvių Kongreso vardu. Galiu jus užtikrinti, kad aš ir toliau ginsiu mažųjų tautų teises ir visuomet

stengsiuosi padėti Lietuvai. Aš tikrai tikiu, kad bendromis mūsų pastangomis ir maldomis Lietuva atgaus savo laisvę, už kurią mirė tiek daug drąsių vyrų ir už kurią sąjungininkai kariavo.“

Juozas Mikuckis

ELEGIJOS

I
Tu apie meilę man kartoji,
Dienų galiesi praeitų...
Veltui, negrįš jau meilė toji,
Visvien kas kalta: aš ar tu...

Pavasari, pražyduš ievoms,
Kai veržės daina garsiau,
Tada nei motinos, nei tėvo,
Tiktai širdies aš paklausiau.

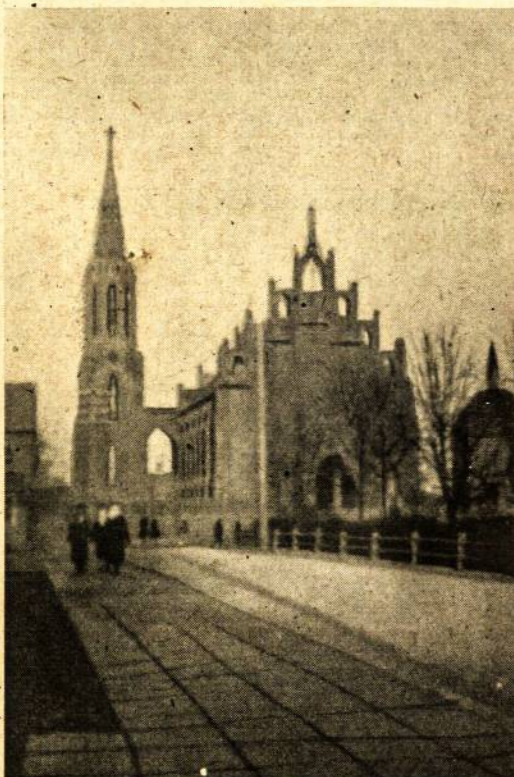
Nūn akyse žėrėjims dingo,
Ir po dienų našta lenkiuos.
Kadaise atkaklus, maištingas —
Ramybės atvangos tikiuos.

Stovėdamas prieš kapo angą,
Jon žiedus pastarus metu...
Šiandien, tikrovės grandim
žvangant,
Užgesiu aš, nurimsi tu...

II
Žiedais, viliojusiai pirma,
Nešauk manęs, vėlai pražvduš!
Nė man glėm sagstyta skydas,
Kai smilkinuos dienų šarmal

Ilgėdams vienišas blaškiaus
Svetur nuo marių ligi marių...
Sulaukęs auštencio vasario,
Aš nerimau kovoj paskiaus...

Kai saulės nemačiau per rūką,
Kai degė tėviškės šilai,
Anuo metu tavęs man trūko,
Gėlės — pražydušios vėlai!

Rokiškio bažnyčia

E. Akmenskaitės nuotr.

Picasso
(Paveikslas iš prancūzų modernistų tapybos parodos, įvykusios 1946 m. rugsėjo mėn. Baden-Badene)

Vyl. Tamulaitis

Kryžkelėje

(Pabaiga)

— O kai turėjome viską, gal ir nemokėjome mylėti, — ištarė ji liūdnai.

— Tiesiai! Kai ką parodysiu... Atsiprašau! — pakilo jis ir kažko ieškojo tarp knygų.

Grįžo su maža paprasta dėžute.

— Kas gi čia? ...

— Paprasta žemė, Emilija. Žemė kurią mes mindžiojome dar būdami vaikai, kuri mus maitino ir išaugino, kurioje gimėme ir taip pat numirti norėjome. Tai mano tėviškos žemės, kurią pasiėmiau ir, sėdęs ant dviračio, išvažiavau. Ir čionai brangi ji man dabar. Nei už auksą jos neatidučiau.

Ji ištiesė ranką ją paimti. Padavęs netyčia žvilgtelėjo į jos akis ir pamatė jas pilnas ašarų. Ji paėmė, atidarė ir ilgai žiūrėjo į tą paprastą, juodą žemę. Paskui pakėlė atsargiai prie lūpų ir pabučiavo. Tuo momentu kelios ašaros nusirito jos veidu ir nukrito ant jos, greitai susigerdamos.

— Emilija, — atsargiai apkabino ranka, — kas gi? Dovanok, kad tave nuliūdinau.

— Nieko Povilai! ... — ištarė nežymiai pasivirdama į jo pusę. — Kokia ji brangi! ... Ne! ir trūpinėli jos išvydus, širdis iš džiaugsmo plazda.

— Kad taip mokėtume ją mylėti ir grįžti! — pasakė glaudamas ją arčiau savęs. Ji nesipriešino ir atsargiai atsirėmė į jo petį. Ji bijojo pasijudinti, kad ji staiga neatsitrauktų nuo jo. Bet ji ramiai sėdėjo, net patogiau atsiremama į jį.

Nurimusi vėl žiūrėjo į dėžutę, kuri stovėjo ant jos kelių, ir žarstė mažučius grumstelius.

— Stebiuosi, Povilai, kad tu tokios brangios smulkmenos neuž-

miršai, — kalbėjo. — Vis dėlto, tai savotiška brangenybė.

— Tiesa. Tai savotiška brangenybė. Bent man.

— Kiekvienam.

— Paimk, Emilija, Pasidalinsiva.

— Su malonumu.

— Gal dar kavos?

Jis nenoromis atitraukė ranką,

kurią laikė švelniai apkabinęs.

— Mielai! ... atsakė ji.

— Išgerk šitą.

— Bet paskutinį. Gerai?

Paėmė stiklėlį.

— Petruk, — sušuko ji sūnui,

kuris ėmė jo knygas ir laikraščius,

su dideliu įdomumu juose raudamas.

Leisk jam Emilija, — tarė jis. —

Tegul žaidžia. Neatimk jam to malonumo,

— kalbėjo pakildamas ir

paimdamas nuo patefono adatėlių

dėžutę. Pridejo ją žemės ir padavė ją.

— Prašau. Dabar likusioji bus man dar brangesnė, nes pasidaryta su tavimi, — kalbėjo atsidesęs vėl šalia jos. — Žiūrėdamas į ją, ilgėsiuos kartu ir jos ir tavęs, Emilija. Vėl apkabino švelniai ją, atsargiai glaudamas arčiau savęs.

— Niekada, Povilai, netikėjau, kad tu turėtum tokią jautrią sielą, — ištarė ji. — Galvojau, kad, kur griežtumas, ten švelnumui ir jautrumui mažai vietos. Kiek žinau iš mokyklos ir studijų metu, tu gana užsispyręs buvai, niekada neparodymas to švelnumo, kuris ryškiai matyti dabar, — kalbėjo ji kiek priekaištaujančiai balsu.

— Ar tavo atžvilgiu, Emilija? — atvirai paklausė jis.

— Na, pavydžiui, kad ir mano atžvilgiu...

— Gal būtų, Emilija, ir labai norėjau kartais tai parodyti, bet... per daug pasitikėjau savimi, — nuoširdžiai prisipažino. — Aš tikėjau, kad jam parodyti laiko dar yra, nors širdy prielankumą tau turėjau dideli. Man net atrodė, kad tokį pat arba ir ji panašų.

— Abejoju, — pasakė ji, užgėrusi kavos.

— Turiu pagrindo tam, Emilija, — tęsė jis. — Visiškai teisingai gali tuo šiandien suabejoti, neįdeidama į mano paiką, išdidžią ir per daug pasitikinčią širdį, kokia ji buvo tame jaunystės įkarštyje.

Būsiu atviras ir prisipažinsiu: aš galvojau bet kada galėsiąs tave pasiimti. Jausdamas tavo prielankumą, aš padariau klaidą, už kurią šiandien užmokiu skaudžiai savo širdies kancija. Man tada sekėsi. Pasirinkęs techniką, kurią mėgau, tuojau buvau įvertintas profesorius, luvau išsiųstas į užsienį tų studijų gilinti, lydimas draugų

pavydo ir, pasakysiu atvirai, draugių pagarbos, kurios aiškiai rodė man savo susidomėjimą ir patalpinimą. Ir čia, štai kaip tik šioje vietoje, aš suklydau, manydamas, kad tau darau dar didesnę įspūdį, nes daugiau kaip bet kuriai kitai, buvau parodęs savo prielankumą. Apsvaigęs šituo savo pasisekimu, aš tikėjau jau tave pririšęs prie savęs, nors niekada to tau nepasakiau, manydamas, kad tam dar yra laiko, taip pat nenorėdamas tavęs įpareigoti tik dėl to, kad nenorėjau pats suvaržyti save, duodamas pasižadėjimus, kuriuos aš visuomet mėgau ištesėti. Taip pat gyvenimas, gražus ir įdomus, mane viliojo ir traukė, nes pirmieji mano žingsniai į jį buvo gana sėkmingi, kas mane šiek tiek apsvaigino ir aš perversčiau save tavo atžvilgiu.

Jis nutilo, žiūrėdamas į savo pirštus, jais judindamas laikrodžio grandinėle. Ji nieko neatsakė.

— Ir kaip, Emilija, norėčiau dabar tą klaidą atitaisyti. Grįžčiau atgal ir labai sunkiu keliu, jei bent viltį galėčiau iš ten parsiežti, o dabar nė tos neturiu... Juk taip, Emilija? — paklausė, nors žinojo jos tvirtą nusistatymą. Bet norėjo išgirsti iš jos lūpų žodžius, kurie dabar sumažintų jo sielvarstį, kad jos švelni ranka paliestų tą žaidžią, jei ir negalėtų visai pagydyti, tai bent ją rūpestingai aprištų, paglostytų savo užuostą.

— Suprantu tave, Povilai, — pasakė švelniai. — Bet kelio atgal nebėra...

— Jokio, Emilija? — vėl paklausė, nežymiai susijudėdamas, lyg į pačią širdį būtų palietęs kas aštraus ir duriančio.

Ji nuleido galvą, nenorėdama matyti jo akyse skausmo ugnies, kuri dabar jose ryškiai lėpsnojo ir degė.

— Jokio... — pakartojo. — Yra, Povilai, tik šuntakiai, bet ne tiesūs kelias. Yra nuodėmės ir savo pareigos mindžiojimo kelias, kurio aš nesutikčiau eiti, nors, gal būtų, ir labai kentėčiau...

— Sutinku su tuo, — ištarė jis. — Bet ar tu neperdedi, Emilija?

— Tu nori pasakyti, kad gyvenimas parodo kartais ką kitą. Bet man tai būtų klampynė ir purvas.

Jis paėmė cigaretę, nervingai brūkštelėjo degtuką ir godžiai traukė dūmus, juos tiesiog ryte rydamas.

— Ar lygiai taip pat, Emilija, kalbėtum, jei tu mane tikrai mylėtum? — staiga paklausė, patalindamas ją tiesiai į širdį.

Ji išraudo ir pažvelgė jam į akis. Iš šito žvilgsnio jis turėjo viską suprasti. Bet žiūrėjo į ją, laukdamas aiškaus atsakymo. Tai ją kankino.

Jis šitai suprato, atsargiai apkabino ją per pečius ir pasilenkė prie jos veido. Jai buvo malonus jo artumas, ir ji nežymiai palenkė galvą į jo pusę. Jos gražios plaukų garbanos, švelnios ir kvepiančios, palietė jo veidą.

— Ar myli mane? Kodėl neatsakai? — paklausė tyliai sušnabzdėdamas.

Jos širdis ėmė veržtis ir daužytis krūtinėje, kuri staiga visa užsiliepsnojo ta meilės ugnimi, kurią ji dabar pajuto jam. Jei ji ankščiau kada abejojo ir netikėjo tais silpnais siūleliais, kurie laikė pririšę jos širdį prie jo, tai dabar aiškiai pamatė, kad jie stiprūs ir tvirti, kaip storos virvės, kurios ją visą jau baigė apsukti ir tvirtai, neatplėšiamai pririšti prie jo.

Ji pakėlė galvą ir jam atsakė: — Lyg tu nežinai...

Jis stipriai priglaudė ją prie krūtinės.

— Kokia tu brangi, — sušnabzdėjo.

Ji pajuto jo degančias lūpas prie pat savo veido ir išsigando. Norėdama išsivaduoti, ji pastūmė jo ranką. Bet jis dar tvirtiau ją prispaudė prie savęs, staiga apkabindamas jos kaklą.

— Povilai!... — sušuko pasipurtindama ir sudrėbedama visu kūnu. — Povilai!

Ji norėjo ištraukti iš jo delno savo ranką ir atstumti jo veidą, bet staiga pajuto, kad ji per silpną. Ji tik jautė, kaip jos suspaustoje rankoje tvinkėjo degantis kraujas, atitektantis gyslomis iš jos

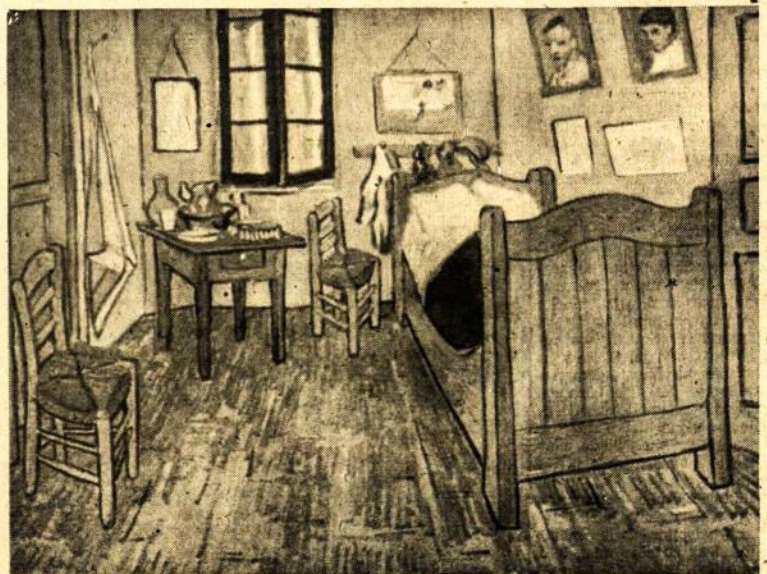
širdies, kuri dabar, pajutusi tą išsiligtąją meilę arti, čia pat, daug galingiau šaukėsi ir veržėsi prie jos, negu ankščiau ji manė. Ji kauptė savo valią ir jėgas tam pasipriešinti, bet jos deganti širdis tuo meilės saldumu užpylė protą ir jausmus, sukėlė krūtinėje audrą, kuri savo šėlimu bandė dabar sunaikinti visas kliūtis, žūt būtų, norėdama pasiekti tos saldžios meilės laimės, kurios ilgėjosi ir laukė vienasatvės kančioje, kurios ieškojo pavasarį pažystančioje gėlėje, švelniai vėjelio pūstėlėje ir iš po debesies pasirodžiusioje mėnulio šviesoje.

Pajutusi jo degančias lūpas prie savųjų, ji staiga visa panirto toje saldžioje meilės ugnyje. Ji norėjo daktar pati apkabinti jo kaklą rankomis, priglausti jį prie savo širdies, bet tame proto aptemime ir tamsoje, kuri buvo staigiai ją apėmusi, kaip žiburėlis švystelėjo minčiai: Emilija, argi tai toks tas tavo tiesos ir pareigos kelias?...

Ir ji greit, staiga pabudo iš to meilės svaigulio. Pabudo stipri ir narsi, kaip liūtė. Daug stipresnė ir parsesnė, negu kada buvo ankščiau. Ji stipriai pastūmė jį šalin ir griežtu, nepermaldausiu judesiu norėjo išsivaduoti iš jo glėbio. Jis bandė dar ją sulaukyti ne tik savo fizine jėga, bet ir karštai maldaudamas:

— Emilija, myliu tave. Tavęs visur ieškoju, o radęs nepaleisiu dabar iš savo glėbio amžinai. Juk tik dėl tavęs čia atvažiavau. Eik su manim kartu! Tu nušviesi mano vienatvę šviesa, kuri nuskaidrins visą mano gyvenimą. Juk tu myli mane... Eik su manim, nors tu ir vadinai tą kelią klampyne ir purvu, bet jis bus mums žydrintis meilės sodas. Gana tos kancijos ir ilgesio, dusinančio ir troškinančio mūsų gyvenimą ir laimės, kuri ir taip žmogaus kelyje trumpa. Aš sugebėsiu duoti tau galimybės viskam, ko trokštavo širdis. Aš daug dirsiu ir daug ko pasieksiu tik tavo švelnios rankos vedamas savo kelyje, tik tavo širdį jausdamas plakant šalia manosios... Sutik, Emilija, prašau tave. Aš išsklaidysiu tavo nerimą, tik pasitikiu manim. Išvysim toli ir užjūrį, ir naujus kraštus.

Atleisk, jei pasakysiu, kad kaip inžinierius specialistas turiu didelę ir imponuojančių pasiūlymų. O kai bus galimybė, grįšime vėl atgal, kada tik panorėsi. Bet dabar tu pamatysi naujų kraštų saulėtę

Vincent van Gogh

Dailininko kambarys

(Paveikslas iš prancūzų modernistų tapybos parodos Baden-Badene)

kios ir naktis, pamatysi, kaip banguoja jūros ir vandenynai, kaip linguoja vėjuje palmės ir jų patiksmėje skamba meilės daina...

Jis, nutilo, pamatęs jos akyse ašaras.

— Ko tu verki? ...

— Kad niekada negalėsiu to pamatyti, Povilai! ...

— Emilija! — sušuko, lyg skaudžiai sužeistas. Suspaudė smilkinus rankomis ir, pasilenkęs, padėjo galvą ant jos kelių.

Ji švelniai paglostė jo plaukus. — Tu daug kalbėjai, Povilai! ... Tai labai gražu. Ar tu manai, kad mano akys nenorėtų visa tai pamatyti? O, labai! ... Bet man atrodo, kad aš ir jūros šniokštme, ir linguojančioje palmėje, ir jos patiksmėje skambančioje meilės dainoje visada girdėčiau priekaištų, janti sąžinės balsą, kad neteisėtai stoviu šalia tavęs, neteisėtai spaudžiu tavo ranką, klausydama tos žavingos meilės dainos. Argi aš galėčiau, Povilai, nuosirdžiai jos klausytis su tavim kartu, jei tą meilę aš esu jau prisiekusi prieš patį Dievą kitam? Man atrodo, mano širdyje visada būtų tie griuvėsiai, likę po sulaužytos prieisos, kurie niekada neleistų silei pasijusti tikro grožio ir džiaugsmo. Aš turiu, Povilai, likti ištikimą tav, kuriam jau kartą atidaviau savo širdį ir kurio akis, liūdnas ir priekaištaujantis, man atrodo, matyčiau ir vandenyno bangavime, ir anų kraštų naktų tamsume, niekur negalėdama nuo jų žvilgsnio pabėgti. Aš visada prisiminčiau, kad tos jo akys, gal būt, taip pat dabar žiūri į savo naktų tamsą, su vilimti ilgėdamas manęs, matydamos tolimoje plazdanti mažutį vilties žiburėlį, kurio aš negaliu dabar savo rankomis užgesinti! ... Niekada, niekada, Povilai!

Jis niekaip neatsakė, tik patulciaavo jos ranką ir žiūrėjo, neatitraukdamas akių nuo lango, kažkur į tolumą temstančiam dangiui. Paskui atsuko į ją ir nedrąsiai, kaip galima švelniau ir atsargiau, kad jos neužgautų, paklausė:

— Jei ne dabar, Emilija, tai ateityje... jei tu būtum laisva... Leisk man tikėtis...

— Nekalbėk! — griežtai pasipriešino užraudusi, nes jis kalbėjo apie jos vyrą. — Nė mažiausio įsipareigojimo neapsunkinsiu savo sąžinės, kol jam priklausau. Suprask, aš negaliu... Aš užnuodyčiau pati save. Net nė vilties kibirkštėlės, Povilai. Aš tvirtai tikiu, kad ji surasiu.

Nenorėdama daugiau sunkinti tos nuotaikos, kuri slėgė jos krūtine, ji pakilo išėiti.

— Žiūrėk, Povilai, — juokdamasi parodė į sūnų, kurio tik galvutė buvo matyti iš knygų ir laikraščių krūvos.

Jis atsuko į kūdikį ir liūdnai nusišypsojo.

— Tegul...

Ji pasukė tarnuką, liepė atsiprašyti už viską ir negaišdama išėjo. Jis lydėjo ją ligi namų, bet juodu bėmė nieko nesikalbėjo. Eidama gatvę, ji jautėsi visiškai pavargusi, išsikankinusi, nenorėdama atsakyti nė į paprastus klausimus. Traukdama pilną krūtinę tyra orą, ji norėjo bent kiek atsigalvinti ir išsiblaškyti to gausybėje minčių, kurios buvo ją užgulusios.

Netoli namų jis tyliai paklausė:

— Sakyk, Emilija, kas bus su mumis iš viso? Kaip tau atrodo?

— Sau aš turiu sprendimą, — tvirtai atsakė.

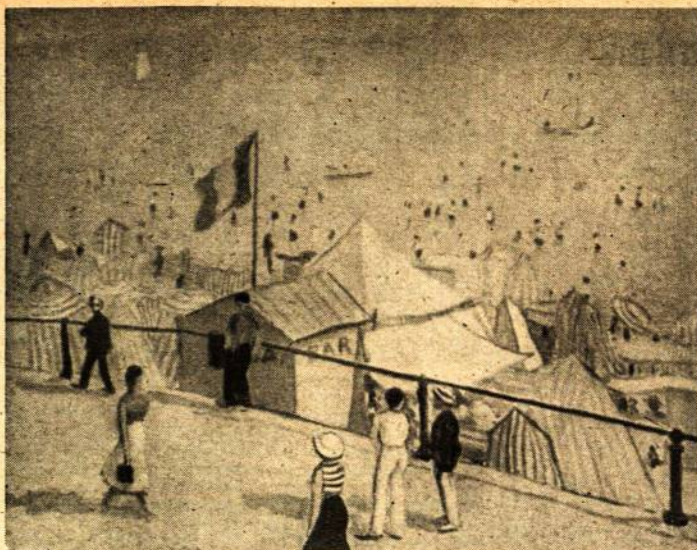
— Kokį?

— Rytoj išvažiuoju! ...

— Kur? — išsigando ir suspaudė jos ranką.

— Į Valenbergą... Pas vyro pusseserę. Kelis kartus jau kvietė. Bet aš vis tokia nerangi.

— Ilgam?

Albert Marquet

(Iš parodos Baden-Badene)

Vasara

Vytautas Baltaitis

Vengtinas atvirumas

— Visiškai, Povilai! ... Negrįšiu, nors ir galia bus palikti tą kampelį, kur tiek vargo dienų praleidau, kur radau, gal būt, ir džiaugsmo, bet jis ne man skirtas...

Jis nieko neatsakė. Į kietai sučiūptas lūpas įkišo cigaretę ir, atsispašęs ją, užsidedė.

— Aš žinau, Emilija, kad nori pasišalinti nuo manęs. Bet sakyk, jei aš prižadėčiau nelankyti tavęs, net nekaltėsi su tavim, jei to pagėdautum, ar nepakeistum savo sprendimo?

— Ne, — tarė griežtai.

— Tai tu nepasitiki manim?

— Ne tavim, o savim... Jaučiu, Povilai, kad stoviu kryžkelėje ir turiu skubiai rinktis. Negalėdama ilgai stoviuoti ir lūkuriovių vietoje. Ir aš jau pasirinkau... Pasirinkau tiesų ir aiškų savo pareigos kelią, gal būt, skausmingą šiuo momentu, vienšį ir liūdną, bet kuriuo aš privalau eiti... Privalau. Povilai! Tu juk supranti mane.

— Suprantu, Emilija. Ir turiu pripažinti, kad tu esi tikrai kilni ir tauri moteris. Tik tokias moteris galima mylėti ir dievinti, dėl jų kurti ir gyventi, aukotis ir kentėti...

— Nekalbėk taip, Povilai, — nepatenkinta ištare ji. — Tai joks mano nuopelnas, jei aš elgiuosi ir darau taip, kaip man privalo daryti ir elgtis...

— Gal būt, ten, kur nėra kovos ir pasirinkimo, — pasakė jis. — Bet kur yra atsidėjimas savęs ir bekompromisinis pasilaikymas pareigai, ten yra ir didvyriškumas, ir kilnumas.

Prie kiemo vartelių jis dar valandėlį sulaukė ją.

— Prilink mano paskutinį norą ir prašymą, — tyliai ištare. — Aš išvažiuoju, bet tu turi likti.

— Gerai, — ištare pagalvojusi, dėkingai paspausdama ranką. Ateisiu į stotį išieiti.

— Lauksiu... — ištare pro kietai suspaustas lūpas.

— Sudiev, Povilai, — sušnabždėjo. — Žinau, kad tu kenti, bet kentū ir aš, kenčia dar daug daugiau kas, be mūsų, čia ir tenai, norėdami likti ištikimi savo šventai pareigai... Ir aš, būdama tik silpna moteris, bent tuo noriu prisidėti prie tos kenčiančių brolių armijos, bent šiuo metu eiti su jais visais vienu ir tuo pačiu keliu...

Jis stipriai prispaudė jos ranką prie lūpų ir nuėjo sunkiais žingsniais, kurie gūžiai aidėjo tuščioje gatvėje, lyg ant savo pečių būtų

atvirumas yra geras dalykas. Jis yra tam tikro dvasinio subrendimo ir asmeniško savitovumo pažymys. Bet tikrai atviras ir tiesus žmogus yra jokių būdu ne tas, kuris tik savo gerąsias puses stengiasi rodyti, o visų pirma tas, kuris ir savo klaidas mato, prie jų prisipažįsta net ir tada, jeigu jam už tai tektų nukentėti. Atviras žmogus nenori savo galvos kelti akysie supti šventojo aureole, jeigu jis žino, kad tai yra tik apsimetimas. Savo klaidas matyti ir sutikti, kad jas turime, nėra taip lengvas dalykas. Žinoma, tai yra lengva, jeigu, dengiantis tariama atvirumo skraiste, savo klaidomis didžiuliuojami ir norima savo prisipažinimą jas kaip savo dorybes kitiems parodyti. Šiuo atveju atvirumas gali virsti akiplėšiskumu ir nešvankių žūlumu, nes tuo būdu atskiras asmuo nori savo neteisišką elgesį, tarsi, įrodyti visiems, kad jis paneigė visas etines normas ir kad faktinai tai, ką kiti laiko klaida, yra dorybė, yra jo „laisva dorybė“. Atvirumas gali virsti paprastu žūlumu ir tada, jeigu mėginama visai asmeniškų dalykų kelti į viešumą. Atvirumas yra visuomet žūlumas, jeigu jis nustoja gėdos jausmo ir siekia patarnauti tik egoistinei savigarbei.

Nenorėdama įtikinėti, kiek svarbus ir geras dalykas yra sveikas atvirumas bendruomeniniame gyvenime, norėčiau šia proga atkreipti dėmesį į tą „falšyva“ atvirumą, kuris retkarčiais išsukia protestą ir pasipiktinimą. Yra dalykų, kurie yra tiek asmeniški, kad išauklėtas žmogus be reikalo viešumoje apie juos nekalba arba, jeigu apie juos reikia kalbėti, suranda jų minėjimui tinkamą formą ir rimtumą. Prie tokių dalykų priklauso šeimos gyvenimas. Jeigu kurios nors šeimos vyras ar moteris pradeda kelti viešumon tik grynai tą šeimą liečiančius dalykus, mes sakome, ne kad jis ar ji nusinėšęs sunkią, vos pakellamą, naštą.

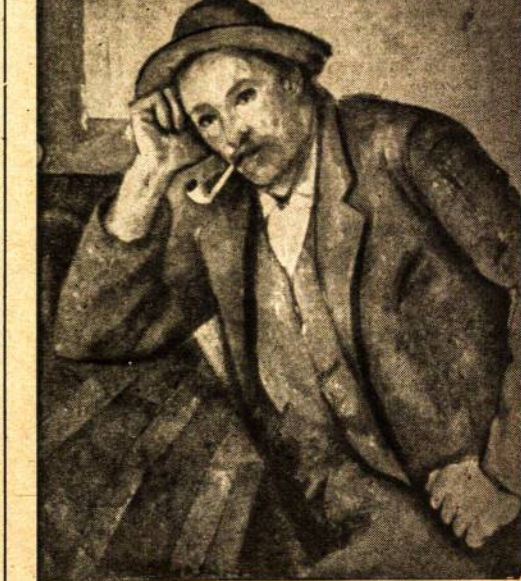
Vos įžengusi į kambarį, ji apsiplėdė ašaromis. — Mamytė, ko tu verki? — paklausė Peterukas. — Ar tas ponas tave nusikraudė? — Ne, ne, Petruk... — atsakė, šiuoslydama savo veidą, ir stipriai apsikabino kūdikį.

yra atviras ar atvira, bet kad toje šeimoje yra kažkas netvarkoje. Tai būtų tik pusė bėdos. Bet ką reikia sakyti apie tokią šeimą, kur vyras ir žmona pilna burna pasakoja kitiems apie savo erotinius pergyvenimus? Ar tai irgi yra atvirumas? Deja, šitokius žmones viešoji opinija pavadinęs ne atvirais, bet, atliekint už griežtą terminologiją, ištvirkusiais. Ir tokią šeimą, kuri ne tik pati savo tarpe jau viskam, kas turėtų būti šventa ir neanalizuojama, nuplėšė paplapties skraiste, bet dargi ir kitiems šitai ciniskai perduoda, tenka laikyti moraliai gruviančia. Kadangi kiekvienas cinizmas, taigi ir šios rūšies apraška yra kartu ir tikro mandagumo stoka, todėl šios rūšies didvyriai parodo ir labai mažą išsiauklėjimą. Šitokie faktai yra liūdnas dalykas, ir mes juos turime pasmerkti ne norėdami moralizuoti, bet vien tik gin-

damiesi nuo žmogaus nužmoginimo ir suprofanavimo. Kadangi paprastai šitokių „atvirųjų“ klausytojai yra suaugusieji, tai, atrodo, jie patys, jeigu jiems nepatinka, galėtų viso to neklausyti, ir dalykas būtų baigtas. Taip, jeigu tai būtų. Bet ar mes vis dar esame tiek naišūs, manydami, kad mūsų vaikai, kurie šitų pasakojimų klausosi kartu, nieko nesupranta? Neklyskime ir nesiraminkime šituo, norėdami nuo savęs nustumti atsakingumą. Tekalba suaugusieji tarp savęs, ką jie nori, bet mes norime prabilti į jų sąžinę, prašydami nepiktinti mažųjų. Yra faktas, kad vaikai nuo 6 — 7 m. šitokiems dalykams jau yra labai klausūs, o ten, kur vystymasis vyksta greičiau, šitą atbudimą jau ir anksčiau galima sutikti. Ir štai tėvai ar kiti kartų gyveną yra „atviri“, nematydami ar nenorėdami matyti, kad jie savo kūdikyje arba savo kaimyno kūdikyje sulaužė pačius kiekvienos etikos pagrindus, atima pagarbą šitokiems dalykams. Gal būt, kai kuriems ir patinka, kad jų mažas sūnelis ar dukrelė tiek daug žino, kad jis yra toks „gamtos vaikas“. Bet tai yra, deja, paankstintas džiaugsmas. Iš tokio, per anksti ir nerimtu būdu viską sužinojusio, tikrai „gamtos vaiko“ nebus. Gal būt, jis kada nors keiks savo aplinką, kad ji, dar jo jaunam protui nepabudus, atėmė jam pirmuosius ramščių ir pastūmė jį į kovą su gyvenimu tada, kada jis dar visai nežinojo, kas tai yra gyvenimas.

Tiesia, kai kurie skaitytojai, gal būt, pasakys, kad šitokių dalykų svarstymas irgi yra perdėtas atvirumas ir kad jis neatitinka tiesos. Būtų gerai, jeigu taip būtų. Bet autorius galėtų duoti eilę realių, gyvų faktų, kurie įrodytų, kad tai nėra iš piršto išlaužta. Nereikės nė šito. Prašau apsišvalgyti savo aplinkumoję ir akyliau pažūrėti į mūsų mažųjų auklėjimą, ir, gal būt, bus savaimė prieita tos pat išvados.

Atvirumas, kuriame mes prisipažįstame prie savo klaidų su tikru noru jų išvengti, nėra perdėtas. Ir šitai, ką mes čia mėginome paliesti, turėjo būti pasakyta. Tai turi būti pabrėžtinai pasakyta, nes ši liga, kurios simptomai kur-nė kur jau pastebimi, gali plėstis. O ji turi būti išnaikinta, nes ji žugdo mūsų sekančiąją kartą

Paul Cezanne

(Iš parodos Baden-Badene)

Rūkytojas

Dr. Martynas Anyas

Martynas Jankus

Neseniai mirė visiems žinomas Mažosios Lietuvos patriarchas Martynas Jankus. Jam nebuvo lemta mirti savo tėvyne, bet toli nuo savo mylimų Bitėnų, prie šalios ir vėjuotus Šiaurės Jūros. Jo atminimui noriu parašyti šį straipsnį apie jo gyvenimą, politines kovas ir paskutinius metus, kuriuos jis praleidavo Bitėnuose, jau atsitraukęs nuo politinio darbo.

Man esant Gubernatūroje ir Direktorių, Jankus nebesirodė viešai politiko, senatvė jį buvo jau prispaudusi. Jis jau eilę metų gyveno Bitėnuose, Rambyno akivaizdoje, kaip koks senovės vaidila. Jo namas tikrai atrodė kaip Prūsų lietuvių tautinio judėjimo archyvas. Ten, be Cikagos miesto auksinio rakto ir kitų dalykų, žymią vietą užėmė Rambyno garbės senelių knyga, kurią jis su pasitenkinimu rodydavo savo svečiams ir kurioj buvo daug žymių lietuviškų pavardžių.

Gubernatoriaus Kubiliaus laikotarpiu, jeigu neklystu, 1938 m. pavasarį, Lietuvos Respublikos Prezidento aktu patriarchui Martynui Jankui, atsižvelgiant į jo nuopelnus lietuvių tautai ir valstybei, buvo suteiktas Didž. Lietuvos Kunigaikščio Gedimino II laipsnio ordinas. Jis Jankui turėjo būti įteiktas Bitėnuose, nes iš jų patriarchas dėl savo žilos senatvės (jis jau buvo pasiekęs 79 metus amžiaus) veik visai nebeįvykdavo. Nebežinau, kuriais sumetimais ordino įteikti į Bitėnus nevyko pats gubernatorius, bet pavadė tai atlikti savo patarėjui dr. Sakalauskui ir man. Buvo gražus pavasario šventadienio rytas, kai gubernatoriaus automobilis pasukome link Tilžės. Visur laukai, ganyklos ir pievos žydėjo, ypatingai artinantis Nemunui, kur dirvos ir pievos daug derlingesnės, negu šaltesnės pajūrinio klimato Klaipėdos apylinkė. Galiausiai pasiekėme Bitėnų kaimą ir Jankaus ūkį. Patriarchas mūsų laukė, nes mūsų atvykimas iš anksto buvo pfa-nestbas. Buvo nustebintas ir kiek nusivylęs, kad tokiame iškilmingame įvykiu neatvyko pats gubernatorius, Prislėjo aiškinti, kad tai neįvyko dėl blogos valios, bet dėl to, kad gubernatorių tiek užimtas, jog pats jokių būdu negalėjo rasti laiko.

Tuojuo po pietų tam tikrojo ceremonijoj patriarchui buvo įteikta ir prisegta Didž. Lietuvos Kunigaikščio Gedimino ordino sidabrinė žvaigždė, kaip liudininkas jo daugmetinės ir nenulstančios kovos už lietuviybę, ypač tuo metu, kai Vokietijos ir Rusijos imperijos buvo pasiekusios savo jėgų kulminacinį punktą ir apie kokią Lietuvos valstybės atstatymą nebuvo nė svajota. Jankus šią metą geriausiai atsiminė ir pabrėžė, kad jį, kaip vokiečiai, taip ir lietuvininkai, išskyrus mažą skaičių tautiškai nusistačiusių šiuo laiką visišku pamišėliu. Upa patriotai, šiaip nepaprastai jautrūs kiekvienam tautiniam judėjimui, jam iš pradžių nedarė jokių kliūčių, bet tiesiog su apgailėstumu žiūrėjo į jo absoliutiškai beviltišką veiklą. Tik vėliau, kai tautinis judėjimas pradėjo plėstis, jie Jankui pradėjo daryti sunkumų, jį persekioti ir galiausiai pakartotinai mesti į kalėjimą. Bet, varomas nepalaužiamos energijos ir tiesiog mistiško įsitikimo reikalingumą kelti lietuvių tautos sąmonę, Jankus tęsė savo darbą.

Nors ir žilos senatvės, patriarchas buvo labai geros atminties ir iš dalies humoristiniu būdu

mums pasakojo įvairius epizodus iš savo ilgo ir nuolat besikeičiančio gyvenimo. Prisiminė savo pirmąjį susitikimą su dr. Sauerweinu, kuris jį paskatines dirbti tautinį darbą ne tik Mažosioje, bet ir Didžiojoje Lietuvoje, kuri, Sauerweino samprotavimu, būdama daug didesnė ir gausesnė gyventojų atžvilgiu, gali turėti lemiamos reikšmės. Priminė „Birutės“ draugijos įsteigimą 1886 m. į kurią susisplėdė visi tautiškai susipratę lietuvininkai ir kuri vėliau vaidino žymų vaidmenį Mažosios Lietuvos tautinio darbo. Dr. Sauerweinui paraginęs, anot Jankaus, eiti ir į grynai politinę areną, nes jo bendraminčiai 1890 m. dalyvavo pirmą kartą Prūsijos Seimo rinkimų kovose. Pirmieji rinkimai davė nepaprastai mažą balsų, tik trejetą tuzinų, tai, anot patriarcho, daugelį jo bendradarbių apsvyrę ir pasitraukę iš aktyvios politinės veiklos. Bet patriarchas Jankus, varomas savo pasaukimo ir tiesiog nepalaužiamo optimizmo, veikė toliau, kol vėliau Smalaky buvo išrinktas Klaipėdos ir Šilutės apylinkės atstovu į Seimą. Čia, sakė patriarchas, Mažosios Lietuvos lietuvininkai pirmą ir gal paskutinį kartą buvo vieningi ir todėl pasiekė tokį nepaprastai gerą rezultatą.

Su Didž. Lietuva Jankus susipažino 1883 m., kai buvo pradėjęs leisti „Aušrą“. Tuomet pirmą kartą išvyko į Lietuvą, platino išleistas veikalas ir užmezgė ryšius su asmenimis, kurie jam padėjo spaudą platinti. Bet spaudos darbai buvę nuostolingi, veikalai buvę gana brangūs, o pajamos mažos, Jankus pasidarė daug skolų, ir spaustuvė kelis kartus išėjo per varžytynes, kol pats ūkis, jo tėvo pagalba, buvo užrašytas jo vaikams ir tokiu būdu liko jo šeimai. Daug konkurencijos tuo metu jam darėsi Sekunnos spaustuvės Tilžėje ir Šilutėje, kurios, lietuvininkams bespausdindamos religinę literatūrą, labai praturtėjusios.

Spaudos darbo metais patriarchas buvo iš dalies raišių rinkėjas, straipsnių rašytojas ir kartu poetas. Kiekvienam žymesniam politiniam įvykiui jis parašydavo atitinkamas eilutes. Čia jis humoristiniu būdu, kartais sarkastišku tonu, pasakydavo teisybę, už ką jam dažnai tekdavo ir nukentėti.

Mes dar gerai atsimename anas Smalakių ir Svabachio rinkimų kovos metu parašytas eiles: „Dabar visur politika, patsai Jurgis ir Barbikė.“ Čia jis užrašė visiems lietuvininkams politikiečiams, kurie už degtinę ir terpinatiną Svabachui tarnavo ir vis tik

Bambergo lietuvių choras

V. Kabašinsko nuotr.

„hoch“ rykavo. Toliau žinomos jo eilės „Vyčiai muša prezidentą ir jo brolių šventą“ mums primena anuos vėlesnius laikus, tai bažnyčios konfliktą 1925 metais. Vyčiai išlaužė bažnyčios duris, nenorėdami leisti į bažnyčią direktorijos pirmininko Viktoro Gailiaus ir jo brolio bažnyčios komisaro kunigo Gailiaus.

Trumpai prieš pirmąjį pasaulinį karą Martynas Jankus persikėlė į dabartinį Klaipėdos kraštą, kuris 1914 m. rudenį iš dalies buvo užimtas rusų kariuomenės. Bet ir įvyksta likimo ironija, nes tą daug metų prieš Vokietijos imperializmo kovojus lietuvių rusai deportavo į Rusiją, iš kur jis grįžo tik po karo. Gal tai ne likimo ironija, bet imperializmo dėsnis, nes šitas mažos tautos kovojimas buvo nepatogus abiem imperialistams. Čia Jankus prisiminė, kas lietuvių daugumai mažai težinoma: kad jo kelionė į Pavolgį buvusi kelionė į tą kraštą, iš kur prieš eilę generacijų jo prosenelis iš Gudijos ar Ukrainos persikėlęs į Mažąją Lietuvą, čia vedęs, sulietuvėjęs ir iš Janko arba panašios pavardės pasidaręs Jankus. Jeigu tuomet ir vėliau pavelsiuose matė jį kėdėje besėdint, tai šis plikagalvis ilga ir balta barzda senelis turėjo labai daug panašumo ne tik į senį Jablonskį, bet ir į žymių mūsų rašytoją Tolstojų.

Ir pasaulėžiūros atžvilgiu Jankus žymiai skyrėsi nuo savo tautiečių Prūsų lietuvininkų. Jis skaitėsi savo rūšies ateistu, mėgo dainuoti, tautinės šventės švęsti, o dainas ir nereliginės šventės religijoj paskendę lietuvininkai ir jų surinkimais laikė tikra nuodėme. Surinkimai jį patį puldavo, kaip ir jo veiklą turinį. Pamažu priaugant jaunajai kartai, kuri buvo mažiau dievota; didėjo jo pritarėjų skaičius. Einant į Prūsijos Seimo rinkimus, kur klausimai pirmo eilės buvo patystinti ant ekonominio pamato, Jankus per palyginti trumpą

laiką pasiekė žymių rezultatų. „Tuomet dar nebuvo susiorganizavę mūsų priešai, kurie vėliau suskaldė mūsų, lietuvininkų, vieningumą“, pažymėjo patriarchas.

Paskutinis didysis patriarcho pasirodymas aukštojo politiko buvo 1923 m. sausio mėn. sukilimas. Prūsijos regierungsrato, pagal jo aiškinimą paeinančio iš

Gedimino giminės, Rytų Prūsijos dvarininko Steputaičio direktorija ir prancūzų vyriausio komisaro Petinė vadovaujama prancūzų okupacinė valdžia buvo privedus kraštą prie tam tikros ekonominės netvarkos. Prasiidėjo tikras judėjimas prieš prancūzų okupacinę valdžią. Klaipėdos krašto paskutinį sprendimo valanda artinosi. Be labai rimtų lietuvių pretenzijų į Klaipėdos kraštą ir jos uostą, reikė pretenzijų ir Lenkijos vyriausybės. Ir bolševikinė Rusija tuomet buvo užinteresuota Klaipėda, kaip vėliau paaiškėjo iš 1923 m. vasario 22 d. užsienio reikalų komisaro Čičerino pasiūstos protesto notos aliantams. Visiems ne paslaptis, kad Petinė ir Jarochė palaikė labai artimus santykius su Lenkija, iš ten perko miško medžiagos ir šiaip stengėsi vis daugiau susijungti su Varšuva. Iš kitos pusės tie ponai tiesiog vengė kelti kojas į Lietuvą. Tollmesnė jų kelionė į Lietuvą tuomet būdavo apsilankymas pas grafą Tishevicių Palangoje ir Kretingoj, kurių vienas sūnus tais laikais buvo ryšių karininkas prie Lietuvos karinės atstovybės Klaipėdoje.

(Bus daugiau)

Gabrielius Zemkalnis

LIETUVIAI GYSTAPO KALĖJIMUOSE

(Tęsinys iš Nr. 30)

Po kelių valandų traukinys pajuda, ir mes lengviau atsikvėpiame. Išmušame dar gabalą įskiluso lango stiklo ir pro skylę iškišame seną sulankstytą laikraštį. Susidaro tiesiog, nes einanti oro srovė, ir tai jau yra didelis laimėjimas, nes tai mums sudaro galimybę šiaip taip kvėpuoti.

Pravažiuojame Gnesen ir į pavakarę pasiekiamo Poznanę. Mus išlaipina ne priekiu gestyje ar kokiuose šaltiniuose bėgiuose, kaip paprastai, bet keleivių stotyje. Priestotyje labai daug keleivių, mes esame savais drabužiais, žandary sutauvų buožėris, batais ar, geriausia atveju, kumščiais.

Išbėgus iš stoties, aikštėlėje mus išrikiuoja po tris ir pradeda malkrauti į policijos mašinas. Mašinų tėra tik kelios, ir tos pritaikytos tik aštuoniems kalininiams. Bet išradimams nėra galo... Mus jėga sugrūda po dvidešimt ir daugiau, taip, kad būdamt mašinoje, nežinome, ar mes sėdim, ar gulim, ar stovim, ar kabam ore. Nebeįstame savęs kaip atskiro žmogaus, bet jaučiamės esą dalelytė gyvos, uždarytos, be oro, kažkur vežamos masės.

Pažiūrėti mūsų susirinko daug žiopių, bet jiems buvo liepta išsisikirstyti. Vienas, nespejęs greitai pasišalinti, žandarų viršininko tapo paimtas už pakarpas, pa-prasčiausiai įmestas į mašiną ir kartu su mumis atsidūrė policijos kalėjime. Ten, tikrinant mus, niekas negalėjo susigaudyti, kaip čia yra, kad vienu kaliniu atsirado daugiau. Pagaliau išsiaiškinama, ir jį išveda kitur. Vis tiek, tur būt, be savaitės nepalaido. Tokia jau tvarka: jei pakliuval, tai ir esi kaltas.

Visus patikrinę, žandarai pradeda mus tvarkyti — skirstyti į kameras. Ilgaus kalėjimo koridoriais mus varo bėgte (toks, matyt, jau Poznanės kalėjimo stilius), kol pasiekiamo kamara, kuri yra mums skirta. Į ją mes visi ir su-

kišami. Pirmoji mintis buvo gulėti ir miegoti. Nors mediniai narai atrodė ir baisiai nesimpatiški, bet mes, nieko nelaukdam, į juos, —

Rytas mums, nieko ypatingo neatneša — jis panašus, kaip ir kituose kalėjimuose. Budintis prižiūrėtojas paskiria pr. D. kame-ras vyresniojo ir moko mus rikiuotės bei raporto. Po prastų pusryčių mus perkelia į kitą, didesnę, kamara, kur jau visi išsitenkame ant narų ir niekam nereikia gulėti ant grindų.

Pietų metu atsidarė durys, ir nustebo pamatę su raktais civilistai apsiręjusį kalinį — kalifikatorių. Jis liepė pasiminti pietums valgyti dubenėlius ir šaukštus, kuriuos buvo atnešę jo padėjėjai. Po to reikėjo visiems išbėgti į koridorių ir sustoti eilutė. Tiems, kurie ėjo per duris pamažu, padėdavo paskubėti kalifikatoriai arba su koja, arba paimdamas už apykaklės ir už tos vietos, kur nugara nebesivaidina nugara, ir mesdamos tolyn. Pietų išdavimas ėjo irgi labai greitai tempu, ir kas nespėdavo greitai pakšti dubenėlio, tam didelė sriubos dalis būdavo išplama ant žemės. Sriuba, reiklia pasakyt, buvo, kalėjimo įprastomis normomis lyginant, visai nebloga, ir, kas svarbiausia, jos kiekybės irgi buvo pakankama. Kal kurie net neįstengė jos visos sukirsti ir pradėjo siūlyti draugams. Tuo pasinaudoję, vienas jau 4 metus sėdįs vokietais surijo apie keturis litrus ir pasakė: „Na, dabar aš esu vėl pirmą kartą po keturių metų pilnas (ne sotus)“

Popietę praleidome kultūringų žmonių papročiu skaitydami laikraštį, kuris buvo vieno iš mūsų kelių paimtas nuo vagono sargybinių stalelio, kai šis buvo išėjęs prižiūrėti mūsų iškrovimo Poznanės priestotyje. Laikraštįje skaitėme naujausias fronto žinias. Kažkaip net nenorėjome tikėti, skaitydami apie tankų kautynes prie Raseinių, apie iš rąstų ir rankas einantį Vilkaviškį...

Poznanės policijos kalėjime mes daugiausia reikalų turėjome su dviem prižiūrėtojais, kurie būdavo pasikeisdami po 12 valandų. Abu buvo neaukšto ūgio, tik vienas buvo išdžiūvęs, o antras nutukęs. Storis būdavo visada įgėręs ir labai mėgdavo triukšmą. Pvz.: jei kaliniai neša „aparatus“, jam budint, tyliai ar eina praustis nekeldami triukšmo, tai nors ir greitai grįžta, vis tiek gauna nuo

Vilniaus senamiesčio gatvė

jo vėlinių. Mes tai pastebėjome ir, neįdami išvėitėti „aparatus“ (čia kalifikatoriai buvo lygūs prižiūrėtojams ir tokių niekingų darbų nebedirbo), kol prižiūrėtojas matydavo, bėgdavome dauždami kausytais baltais akmenimis grindis, o kai tik koridorių pasisukdavome, tai trypdavom vietoje ir daužydavome grindis metaliniais „aparatais“, sukeldami baisiausią triukšmą. Tiesą pasakius, konkrečios naudos mes iš to neturėjome, bet buvimas koridoriuje ir toks „durniausias voliojimas“ mums suteikdavo įvairumų, ir greičiau praslinkdavom laikas. Jei mes koridoriuje betruksimaudami nutildavome, tuojau išgirdavome prižiūrėtoją šaukiant: „Ei, greičiau, jūs per ilgai jau ten užtrukote! Viskas turi eiti zuck-ruck!“ „Jawohl,“ atkylavome, „jau eina Rückzug...“ Tačiau jis mūsų kartuvių humoro nesu-prasdavom.

Pirmąją dieną mus, naujai atvykusius, nuvedė į pirtį, o drabužius paėmė išutelinimui, nors to gero pas mus tuo metu nebuvo. Po pirties visi lietuviai patekome į vieną kamara, į tą pačią, kurioje jau buvo patalpinta mūsų grupė. Atėjęs prižiūrėtojas paklausė, kas geriausiai moka iš mūsų vokiškai kalbėti, ir tą, būtent Petrą J., paskyrė naujų kameros vyresniuoj su dviem padėjėjais — Bronium B. ir manimi. Petrą dar paklausė, ar jis turėjęs užtenkamai jėgos neklusiančius priminti, ir, išgirdęs, kad taip, buvo labai patenkintas. Tuoj buvo padaryta ir mūsų repeticija — Petras „mušė“ Balį B., o šis, vos vienu pirštu paliestas, krito ant žemės ir tampeit lyg už virvutės traukomas vaikų žaisluokas — pajacas. Taip prižiūrėtojai buvo įrodę didelę Petro jėgą ir tinkamumą būti kameros vyresniuoj, o mes turėjome gardaus juoko.

Kitą dieną turėjome staigmeną — vėl pirtį. Mums buvo nuostaba, kad vienuose kalėjimuose amžiais nepamatai pirties, o čia — kasdien. Tačiau greitai suprato, kame yra šuva pakastas. Mat — vokiškoji tvarka. Taisyklėse parašyta, kad naujai į šį kalėjimą atvykusieji turi pereiti visą išutelinimo procesą, kas ir buvo padaryta su mumis. Be to, taisyklėse dar parašyta, kad kas dvi savaitės visi kaliniai turi būti vedami pirtin. Mes kaip tik at-

vykome prieš normalųj kalėjimo maudymąsi ir todėl gavome maudytis du kartus iš eilės. Svarbu tai, kad nebūtų suardyta tvarka.

Vedami iš pirties, matėme koridoriuje kelis pusuogių vaikus, maždaug 8 — 11 metų amžiaus. Pasirodė, kad ir jie kaliniai, baltūs III Reicho įstatymų lauzytojai...

Taip beatostogaujant Poznanės kalėjime, prabėgo visa savaitė. Paskutinę dieną į mūsų kamara prigrūdė tiek žmonių, kad mes visai nebeturėjome vietos. Naktį buvo miegama mūsų didžiulėje kameroje ant narų, po jais, ant grindų ir taip suspaudus, kad nebuvo galima net pajudėti. Iš ryto pradėjo kalinius šaukti pavardėmis ir skirstyti į transportus. Išaukė ir mus visus — „Nach Landsberg — Warthe“.

Nežmoniška prigrūsta mašina, ta pati Poznanės stotis, vagonas ir monotoniška jo ratų daina. Mes vėl važiuojame tolyn.

Landsbergo pragaras

Kaitri rųpiūčio 15 dienos saulė kaitina mums, bežgyjuojantiems mūsų naujojo kalėjimo miesto gatvėmis, nugaras. Matome vežamus vaisius, daržoves ir taip norime juos pasiekti, bet turime eiti toliau. Schlageter gatvė. Rudai raudonos spalvos pastatas, grotuoti matiniai stiklais langai. Kalėjimas. Pagalvojau, kaip ir į kiekvieną kalėjimą įeidamas: „Kada mes iš jo išeisime?“ Bet užmirštu pagalvoti, ar visi išeisime ir kaip mes atrodysime išėję, kai mus gabens toliau, į kitus tokias pat paskirties namus.

Kalėjimo kiemas niūrus, išgrįstas akmenimis, o jo pakraščiais eina asfaltuotas takas pasivaikščiojimui. Mus pasitinka prižiūrėtojai ir kalėjimo inspektoriai. Inspektoriai iš išvaizdos labai padorus žmogus, elegantiškas, tvarkingas. Tačiau vėliau išitkinom, kad Jonas D., pavadinęs jį „kultūringo vokiečio tipu“, nekludo. Tai, anot jo, toks žmogus, kuris dieną užmuša kelis žmones, o vakare nusiplauna rankas, nusiskuta barzdą, užsideda baltą apykaklę, kaklaraštį, nu-perka sužadėtinę gelį ir eina su ja į teatrą, kur klausosi Beethoveno simfonijos. Skirtumas tik tas, kad mūsų kiur nerekėjo vakare dėsti baltos apykaklės, nes jis ją nešioja visą dieną.

Netrukus mus paskirstė į tuščias, mums jau paruoštas celes. Mes pakliuvome į vieną celę šeši: aš, Povilas, su kuriuo jau Instenburgo kartu pyniau šniūrus, Rudokas, irgi senas Instenburgo būtilius, teisėjas Kurkietis ir studentai K. ir P. Numėčiau tuoj savo švarką ant lovos, ir pradėjome apžiūrėti savo naująjį narvą. Įspūdis iš karto gavosi netlogas, tik keli raudoni brūkšniai ant sienų gadinom bendrą vaizdą. Atseit blaikių gali pasitaikyti. Na, bet jei viena kita, tai dar niekis, galvojome.

Greitai buvome ir į raštine nuvesti, ir pas „hausvaterį“. Jo pareigas ėjo pusiau išprotėjęs senukas, nesuįsigaudojęs savo popieriuose. Jo kvaila, be išraiškos veidą puosė didelė, nuo ankstyvesnio gausaus alkoholio vartojimo išpūstus ir pamėlynavusius nosis. Senukas Blockas (tokia buvo jo pavardė) išdavė mums drabužius, klumpes ir pūkius švarias paklodes, kurios priminė mums taip laukiamą poilsio po biuriuos kelionės.

Po vakarienės sugulėm, bet tuoj sumerkė akyt neleidom beldimas į duris: „Uždaryti langą ir užtemdyti!“ Kokia nesamone, mes juk užtemdėm, bet įsakymu reikia pa-plaukyti. Užsirioglinu ant stalo ir kombinuojau, kaip čia įvykdyti įsakymą ir kartu palikti bent šokią tokią ventilaciją. Iplėsiu truputį popierinę užuolaidą; dafar galiu ją nuleisti palikęs atidarytą langą.

Tačiau vis tiek, galvojame, šitaip bus tvanku, ir nutariame, kad, kas naktį pabus, tas visai pakels užtemdymą. Vėliau mes kelis kartus iš vakaro užklajavome popieriumi durų vilkelį, ir kai prižiūrėtojas žiūrėdavo pro jį, tai nieko nematydavo. Vadinas, užtemdyta, ir prižiūrėtojas, nepagalvojęs, kad yra užtemdytas, bet tikėtai ne tas langas, apie kurį jis galvoja, bet tas, pro kurį jis žiūri, nueidavo. Bet šis „išradimas“ buvo surištas su labai didele rizika ir po kelių eksperimentų, ramybės dėlei, mes nuo jo atsiskėmė.

Pirmoji naktis Landsberge nebuvo ypatingai maloni. Užtemdę langą, vėl sugulėm, ir aš jau galvoju apie miegą, tik staiga pajutau blakės. Jos lipo per veidą, kaklą, kojas ir kando, pasiutusiai kando! Atrodė, kad jų yra šimtai, nes vos nubraukus ranka vieną partiją nuo veido, tuoj atsirasdavo kita, ne mažiau gausi. Kitiems buvo irgi tas pats, išskyrus K., kurio tie įkandimai neveikė. Jutau, kad visas tinstu, ir mačiau, kad apie miegą nebėra tikslu nė galvoti. Atsėdau ant stalo, bet ir ten išalkusiu blaikių atakos nesumažėjo. Padėtis darėsi nepakankama, ir mes pradėjome, visai užmiršę kalėjimo drausmę, triukšmauti. Triukšmą išgirdęs, prižiūrėtojas uždegė šviesą ir paklausė, kas yra. Sužinojęs tik nusijuokė, bet uždegę šviesą paliko dar kelioms minutėms. Pasiziūrėjęs į veidrodį, nepažinau savęs — visais baisiausiai sutinęs. Lova — ant raudonų, paklodžių judanti blaikių masė. Nieko kito neliko, kaip per visą naktį stovėti pakaitomis ant stalo — čia ant vienos kojos, čia ant antros. Ant abiejų kojų stovėti būvų neįmanoma, nes tada nebūčiau spėjęs nubraukti kojomis lipančių blaikių, o juk reikėjo prisiminti ir tas blakutes, kurios, kaip parašutinkai, šokinėjo nuo lubų ant galvos, nugaros, pečių...

Po nemiegotos nakties mums jau nebuvo ir reikalo tartis apie generalinio valymo reikalingumą. Kalifikatorių paprašėme, kad pripiltų mūsų visus turimus indus vandens, o į prižiūrėtoją kreipėmės, prašydami kokio nors vaisto blakėms naikinti. „Aš jums duosiu revoli-verį, su kuriuo galėsite kiekvieną pagautą blakę nušauti“, atsakė, kvailai besijuokdamas, prižiūrėtojas Mazurek. „Tai pirmoji kulka tektų tau į kaktą, nes esi pati didžiausia ruda lėkė“, norėjęs jam atsakyti, bet turėjome tylėti ir dantis sukanę traikyti blakės mūsų turimalis „revolveriais“: batams valyti šepetuku, klumpėmis, šluotos kotu ir iš hausvaterio gautais peiliais.

Pietus valgėme blaikių kvapo ženkle. Mūsų rankos smirdėjo blakėmis, mediniai šaukštai irgi tušėjo, kur klausosi Beethoveno simfonijos. Skirtumas tik tas, kad mūsų kiur nerekėjo vakare dėsti baltos apykaklės, nes jis ją nešioja visą dieną.

Pavalgę pietus, vis dėlto išsprasėm kažkokio „antiblakido“, kurio hausvateris davė mums nepaprastai gaug: šešioms lovosms ir visam kambariui ištepti maždaug stiklinę... Blaikių naikinimo akcija buvo užbaigta jau be manęs, nes mane išsivedė prižiūrėtojas į kiemą skaldyti malkų inspektoriui. Skaldyti malkas pasitaikė su vienu jau ilgiau čia sėdinčiu vokiečiu kaliniu, kurį tuoj pasistengiau išlaiksinėti apie kalėjimą, prižiūrėtojus, darbą, maistą ir t. t. Kalinio informacijos nieko gero nežadėjo, bet guodė tik optimistiška vilitis, kad, jei ištverėm iki šiol, ištversime ir toliau.

Grįžus į celę, buvo jau visas pabaigta, sutvarkyta, grindys plaautos. Net prižiūrėtojas, kuris

mane celėn atvedė, išreiškė savo nusistebėjimą, kad lietuviai savo celę labai gražiai sutvarkė. Tą naktį jau tuvo galima truputį ir miegoti. Kol užmigome, blaikių likučiai dar nespėjo išlįsti iš savo slėptuvių, ir jų kandžiojimas, kuris buvo jau daug padoresnis, negu pirmąją naktį, mus pažadino tik apie vidurnaktį ir, porą valandų pakankines, vėl leido užmigti. Ir taip tris savaites, kol buvau toje kameroje, kiekvieną naktį kartojosi ta pati istorija, nors blakės visą laiką naikino ir, reikia pasakyti, jos nyko.

Tinginiai mums neleido. Sekančią dieną po didžiųjų kautyinių su blakėmis celėje pasilikau vienas — kiti gavo batus, darbo švarką ir išėjo darban. Mane gi

Göttingeno, lietuvių krepšininkai — Göttingeno DP meistris

pašaukė pas inspektorių, kur sutikau dar porą lietuvių. Iš jų sužinojau, kad dalis, mūsų kiurį perkelta į Zinkės fabriką, kuriame ir gyvena, dalis — į lauko komandas, o likusiųjų likimą išspręs kalėjimo inspektoriaus. Reikalas išsprendė taip, kad tik aš ir profesoras K. likome dirbti pačiame kalėjime. Nežinojau, dėl to džiaugtis ar ne, nes nebuvo dar aišku, koks darbas yra lauko komandoje. Vakare grįžo ir draugai iš darbo. Įdėję, purvini, apiblytėti drabužiais, kruvinomis, pūslėmis rankomis ir kojomis, Pasirodė, kad juos paskyrė į I.G. Farben fabriką tiesti kabelių, kastį griovius ir pan. Darbas labai sunkus ir jokių būdu neapsimokąs už tą duodamą mažą maisto priedą. Be mano celėje sėdinčių, toje komandoje dirbo ir daugiau lietuvių. Kai kurie jau pirmą dieną gavo muštį, o profesorius D. prižiūrėtojas Bitneris net grasino su pistoletu. Bitneris buvo maždaug 60 metų kuprotas senis, nepaprastas sadistas. Su kaliniais niekaip kitai nekalbėjo, kaip ant jų rėkdamas ir visai paskandamas. Jei kurį padėdavo mušti, tai mušdavo su dideliu pastenkinimu, kol pavargda-

siems kaliniams. Tuo būdu patys savi, nesuprasdami ar nenorėdami suprasti bendrųjų interesų ir žiūrėdami tik savęs, metė labai juodą šešėlį mūsų visai 27 žmonių grupei, kurios jau nebebuvo galima pavadinti solidarai.

Kitą dieną ir mane paskyrė į darbą. Su studentu A., pas jį celėje, kalinėjam iš specialiu lentele mažas dėžutes, skirtas matyti, sprogstamajai medžiagai. Pietums gavome po litrą pašvinkusių su tarakonais ir kitais panašiais priedais, špinatų. Nors ir kaip norėjau valgyti, bet negalėjau nugaleti pasibiaurėjimo, ir pusę sriubos nuvažiavo į „aparata“, nes A. irgi negalėjo prisivirti valgyti tokios tliaurybės (po mėnesio, jei kas būtų davęs, būtų nemirktelėję suvalge ir dvi tiktas porcijas).

Daugiau dirbti su A. nebeteko, nes jį perkėlė į fabriką, o aš nuėjau toliau kalinėti firmai „Moegel“ dėžutę didelėje kameroje, kurioje su keliais kitais kaliniais dirbome visą dieną ir tik miegoti atleidavome į savo „kambarį“. Iš lietuvių kartu su manimi dirbo dar prokuroras K., kurį maždaug po mėnesio laiko perkėlė į Zinkę. (Bus daugiau)

Jonas Rackaitis

Argi ne tu?...

Zmogau, didybėje apakęs, Puikliausias žemės tvarinis... Nuo ko apraibo tavo akys, Kokiais keliais ir kur eini?

Zmogau, pavargęs ir nubašęs Tarp žemės ūkanų šaltų, Kai šviečia tau dar laimės šalys, Kai pūgos užtvoja ratu?

Zmogau, kurs alkanas ieškojai Tiesos takeliais ir keliais, Kokiais balsais prabilis rytojai, Kokiais žiedais jie išsiskleis?

Zmogau, kurs Viešpatį ne sykį Ant kryžiaus vieną palikai, Ar nežinai, ko paukščiai klykia, Ko skausmu drumsčiasi laukai?

Ir siaubia žemę karas, badas — Zmogau, kūrėjau nuostabus... Argi ne tu, save praradęs, Statai ir garbini stabus?

Zmogau, puikybėje apakęs, Dangaus ir žemės tvarinis!... Nuo ko apraibo tavo akys, Kokiais keliais ir kur eini?...

Savaitinė pasaulio įvykių apžvalga

Amerika negalinti pasitraukti į izoliacinę politiką

Byrnes kalba Paryžiuje

Paryžiaus amerikiečių klube kalbėjo JAV užsienio reikalų ministras Byrnes. Savo kalboje ministras pareiškė, kad tautos, norėdamos išvengti nesupratimų, turinčios vengti tokios politikos ar veiklos, kuri vestų prie karo.

Ir Byrnes pritarė, jog artimiausiu laiku nėra jokio karo pavojus, ir pridūrė, kad šis jo pareiškimas turės padaryti galą tiems priekaištams, kaip buvo pareiškęs Stalinas, jog kai kurios valstybės mėgina Sovietų Sąjungą apsupti arba jog JAV atominę bombą panaudos kaip spaudimo priemonę prieš Sovietų Sąjungą.

„Aš netikiu, pareiškė Byrnes, kad bet koks atsakingas vyras norėtų karo. Pasauliui pakaks kariati. Sukumų reikia iškoti tame, kad tautos, nors ir nenori karo, tačiau veda politiką arba daro tokius veiksmus, kurie veda prie karo. Tautos gali siekti politinių ir ūkio išsivystymą, kurių jos negali pasiekti be karo. Todėl mes privalome vengti ne tik karo, bet viso to, kas prie jo veda.“

„Amerika jokių būdu negali pasitraukti į izoliacinę politiką“, pareiškė Byrnes. „Mes privalome visi kartu“ bendradarbiauti, kad tuo būdu užtikrintume taiką.“

Byrnes pakartotinai užtikrino Prancūzijai, kad jo kalba, pasakyta Stutgarte, nereikšia, jog jis noris Vokietiją matyti kaip didelę karinę jėgą, partinę arba sachmatų figūrą kovoje dėl jėgos Rytuose ar Vakaruose.

Baigdamas Byrnes pareiškė, kad JAV tauta nėra nusistatymo iškoms tautos primesti savo valią ir tuo kludyti joms siekti pagerinimų jų socialinėse, politinėse ir ūkio gyvenimo sąlygose.

Bevinio pareiškimas

Praejusią savaitę britų užsienio reikalų ministras Bevinas vienoje savo kalboje pareiškė, kad ir jis netikės karo pavojum ir jam nesą žinoma, kas dar nors norėtų karo. Tačiau jis pabrėžė, kad turėtų būti pašalintas antrasis karo vedimo būdas — nervų karas, kuris vis dar neduodąs ramybės kai kuriems nervingiems kraitams. Tik pašalinus nervų karą, būtų užtikrinta pasaulio taika.

Bevinui nesą svarbu, kad valstybės vyrai sakytų įvairias kalbas ir duotų pareiškimus, jam esą svarbiau, kad Paryžiaus konferencijai būtų paliestos tikrosios problemos. „Tada mes galėtume tikrai konstatuoti, ar yra bendradarbiavimas tarp jungtinių tautų tikslo suvienyti visą žmoniją, ar tokio bendradarbiavimo nėra.“

Herbert Morrisonas apie tarptautinę padėtį

Britų lordų rūmų pirmininkas Herbert Morrisonas regionalinės darbo partijos tarybos metinėse posėdyje pareiškė, kad Wallace atsistatydinimas ir diskusijos dėl Stalino pareiškimo įgavo ypatingos reikšmės.

„Tikslai“, kalbėjo Morrisonas, „dėl kurių sąjunginės tautos kovoją, arba yra jų pasiekti, arba jos stovi vėl prieš naują, bet dar baisesnį karą.“ Esą žmonių, kurie tiki, kad D. Britanija nebėra pirmos eilės valstybė, lyginant ją su JAV ir Sovietų Sąjunga, tačiau taip paprastai matuoti jėgas esą negalima. Britų „Commonwealth“ vis dar tebėra pasaulio tvarkos pavyzdžiui, nors D. Britanijai ir norima prisiegti „imperializmą“ ir „kapitalizmą“ išskabas. Galima esą pastebėti, kad D. Britanijai viešpatuoja nauja laisva ir svari civilizacijos forma. Tai turėsias netrukus pripažinti visas pasaulis.

Gen. Smuts kalba

Pietų Afrikos min. pirmininkas gen. Smuts, kalbėdamas per radiją apie pasaulio politinę padėtį, pareiškė, kad „mes turime ir toliau kaip kareiviai stovėti sąrygyje ir tuo užtikrinti kelią į būsimą taiką“.

Smuts nuomone, didžiosios valstybės privalancios savo tarpusavyje santykius pagrindinai peržiūrėti, kad baimė, kuri iš šių nuomonių skirtumo išplaukia, nepapildytų po visą pasaulį. „Taikinga pasaulio tvarka“, pareiškė gen. Smuts, „gali būti atstatyta tik nauja dvasia. Tokio pastovaus veikimo šiandien tejauciama labai mažai. Pavyzdžiui, kas stebi įvykius Saugumo Taryboje, kur naudojama veto teisė ir vedami propagandinio pobūdžio debatai, negali Saugumo Tarybos laikyti taikos saugotoja.“

Baigdamas gen. Smuts pareiškė: „Pasaulio taiką mes turime žiūrėti kaip į ilgalaikį nustatytą uždavinį, kurio išsprendimui iš tautų reikalaujama begalinių pastangų.“

Generolo Eisenhowerio pareiškimas spaudai

Gen. Eisenhoweris, išbuvęs ilgiau kaip 9 mėnesius už Europos ribų, buvo vėl atvykęs ir apsisotęs savo ankstyvesnėje būstinėje Vokietijoje.

Scena iš „Vincas Kudirkos“ (Augsburgo lietuvių dramos teatras): aktoriai Ig. Gatautis ir Dauguvietytė V. Račkausko nuotr.

St. Devenis

Lietuvos gyvenimo dabartinės nuotrupos

Per gerokai susilpnintą Vilniaus radiją kiekvieną rytą skamba Lietuvos himnas. Tai lyg savotiška priemonė radijo stoties kilmę paženklininti. Jei ne himnas, vargu ar patikėtum, kad čia Vilniaus radijo stotis, nes dauguma programos atliekama rusų kalba. Bet Gedimino kalnė ir Karo Muziejaus bokšte Lietuvos vėliavos nėra. Ten dabar nuobodžiai kaba kėjų ir piavutu paženklinta ir ažuolo lapų vainiku pamarginta raudona vėliava.

Kaune, Karo Muziejaus sodelyje, buvo paminklinė lenta, knygnešių vardus ženklinti. Dabar knygnešių vardų joje nėra. Knygnešiai buvę liaudies išnaudotojai, jie vedę kovą prieš geriausius Lietuvos draugus, lietuvių gynėjus.

Amerikos lietuvių spauda apibūdina dabartinę lietuviškąją spaudą Lietuvoje. Ji labai menka, mažą puslapį skaičiumi, dar menkesnė savo turiniu ir visiškai

kietioje. Frankfurte spaudos konferencijoje gen. Eisenhoweris pasakė, kad amerikiečių kariuomenės Vokietijoje tikslas yra išlaikyti tvarką ir ramybę ir padėti įvykdyti Potsdamo sutarčių reikavimus. Paliutus pasaulio taikos problemas, gen. Eisenhoweris pareiškė pasitikėti, kad atominė bomba būsimai respektuojama ir todėl karo gali būti išvengta. Dėl savo atsilankymo Vokietijoje generolas pareiškė, kad noris ne vien tik apžiūrėti JAV kariuomenės Vokietijoje svarbius karinius įrengimus, bet ir susitikti su maršalu Sokolowsky ir kitais Sąjungininkų draugais Berlyne. Viešėdamas Berlyne, generolas Eisenhoweris priėmė spaudos atstovus, kuriems suteikė pasikalbėjimus. Šioje spaudos konferencijoje generolas pareiškė, kad tarptautinis bendradarbiavimas dar nėra užbaigtas, jis tęsiasi ir toliau. Dėl dabartinės pasaulio padėties ir ateities jis neperandąs vilties. „Kaip kareivis aš esu tikras“, kalbėjo gen. Eisenhoweris, „kad visi kareiviai laukia tos dienos, kada jie bus atleisti iš karo tarnybos.“

Toliau gen. Eisenhoweris pagyri amerikiečių spaudos laikyseną ir objektyvumą okupacinės kariuomenės atžvilgiu. Neseniai 82% gyventojų, užklausti amerikiečių spaudos, pasisakė už laikymą kariuomenės Vokietijoje ir Jaonijoj. Prieš metus tie patys gyventojai užklausti tik 20% pasisakė už okupacinės kariuomenės laikymą pareiškė jis.

Generolas pripažįsta, kad pasaulis perpildytas pesimizmo. „Aš manau, kad mes su didesniu optimizmu galime žiūrėti į ateitį“, pasakė gen. Eisenhoweris.

Pr. Mačys

lotovo kalba. Daugiau jokios žinios, informacijos ar įvairenybės. Taip „Valstiečių Laikraštis“ vykdo savo garbingą paskirtį padėti ūkininkui.

Mažai kuo skiriasi nuo „Valstiečių Laikraščio“ ir visa spauda. Partijos ir vyriausybės narių kalbos be jokio sutrumpinimo dedamos visuose laikraščiuose. Nors laikraštis yra keliolika, bet visų tiražas apvertinai mažas. Kiekvienas laikraštis aptarnauja tik savo apylinkę. Ukmėgėje leidžiama „Tarybų Lietuva“ neplatinama Vilniuje, o Vilniuje išsinešanti „Tiesos“ nepamatysi Kaune. Panašūs reikalai ir su knygų leidimu. Grožinės literatūros beveik neišleidžiama. Propagandinės literatūros apstu. Knygynų vitrinose matyti Stalino, Lenino paveikslai ir gražiai išleistas VKP (b) trumpasis kursas — visiems privalomas naujasis „katekizmas“. Vadovėlių išleidžiama daugiau. Jie visiškai nauji ir parašyti tarybinėje dvasioje.

„Tiesa“ daug reikšmės teikia raudonųjų kampelių organizavimui. Raudonieji kampeliai įrengti visose mokyklose, visuose fabrikuose, įstaigose, įmonėse, kareivinėse. Tarybinė spauda, raudonuosius kampelius paminėdama, pažymi, kad jie papuošti didžiųjų „tėvynės“ žmonių paveikslais ir šūkais. O didžiausiais tėvynės žmonėmis laikomi ne Gediminas, Algirdas, Kęstutis, Vytautas Didysis, ne vysk. Motiejus Valančius, didysis lietuvių tautos blaivintojas, ne Simanas Daukantas, vysk. Antanas Baranuskas ir ne dr. Vincas Kudirka, dr. Jonas Banavicius, Maironis, Adomas Jakštas-Dambrauskas ar kiti, bet Marksas, Engelsas, Leninas, Stalinas, taip pat Požėla, Melnikaitė, Salomėja Neris, Antanas Sniečkus...

„Tarybų Lietuva“ apibūdina tabako fabriko „Kova“ veiklą. Šis fabrikas veikia Kaune. Pagal paruoštą ir patvirtintą planą jis turėjo gaminti gerų kokybės papirusus. Fabrikui buvo parduotas reikiamas kiekis tinkamo tabako. Gerokai vėliau, kai fabriko gamybos planas buvo baigiamas įvyk-

Jo Sventenybės

Valstybės Sekretoriatas
III-oji Popiežiaus Misija
Nr. 383/46

Jo Pr-bei

Kan. FELIKSUI KAPOCIUI
Tautiniam Lietuvių Delegatui
Vokietijoje ir Austrijoje

PRAKILNIAUSIAS PONE,

Sis Popiežiaus Misijos centras nedelsdamas persiuntė Valstybės Sekretoriato žinią, kai kuriuos Tamstos Prakilnybės pranešimus, liečiančius Jūsų tautiečių, esančių tremtyje, Vokietijoje, tikybinių reikalų patvarkymą.

Šių metų liepos mėn. 13 d. J. E. Monsinjoras Giovanni Battista Montini, Valstybės Sekretoriato pavaduotojas, atsakė Misijai raštu, kurio turinį turite garbės pranešti Jūsų žiniai:

„Su ypatingu pasigėrėjimu susipažinau su tais sumanymais bei patvarkymais, kuriuos Kan. Kapocius imasi įgyvendinti savo plačios veiklos įvairiose srityse, ir apie pasiektus iki šioliečių sumanymų vaisius, nepaisant sunkių sąlygų, kurias sudaro žmonės ir dabartinės apyvartos.“

Prašau pranešti D. G. Kapociui, kad Jo Sventenybė Popiežiaus, painformuotas apie jo sėkmingą darbą savo tautiečių tarpe bei jų geroje, tėviškieji džiaugiasi jo uoliu ir našiu apaštalavimu ir, linkėdamas, kad Svč. Motina Marija, dabar lietuvių vadinama jaudinančiu vardu „Tremtinij Motina“, priimtų jų maldas už tikrąją taiką ir laimingą augimą į jų tolimą tėvynę, iš širdies atkreipia jam, jo konfratrams kunigams ir visiems lietuviams tremtiniais Apaštališkąjį Laiminimą.“

Naudojusio ir aš šia proga palinkėti Jums kuo geriausios sėkmės apaštalavimo darbe.

Jūsų A. J. MUENCH

Fargo Vysk.

Popiežiaus Misijos Sefas

dyti, pastebėta, kad „Kovos“ fabriko pagaminti papirusai kvepia ne tabaku, bet pakulomis, samonomis, medžių lapais ir dar devyniomis galybėmis. Padarius fabrike reviziją, tabako nerasta. Pasirodo, tabakas dingio po užpakalines duris. Prieš reviziją fabrikas buvo giriamas, kaip darbą atliekantis spartuliškai ir planą nutačius įvykdyti prieš terminą.

Ta pati „Tarybų Lietuva“ nusiskundžia nepaprastai išsiplečiusia juodąja prekyba. Senamiesčio ir Žaliojo kalno garsiosios turgavietės susilaukusios konkurencijos: Kauno gelež. stoties aukštėje nuo ankstaus ryto ligi vėlaus vakaro vykstanti didžiausia mainų prekyba. Žmonių esąs toks didelis susigrūdimas, kad apsupkinąs judėjimą. „Tarybų Lietuva“ niekuo neužsimena apie tokios prekybos nelegalumą tik primena, kad prekiaujant neuztvenktų šalinatvių ir netrukdytų praeiviais.

„Jaunasis Valstietis“, įsėjantis Vilniuje, rašo apie tarybinio Lietuvos jaunimo nesunkų atspėti: stoti į komjaunuolių eiles, uoliai mokytis marksizmo, leninizmo, padėti iš „brolisčių respublikų“ atvykstantiems kolchozininkams įsikurti ir t. t. Tame pat laikraštyje valstiečių jaunimo skryliaus vedėjas P. Gulbinskas paskelbė partijos ir vyriausybės nutarimą, kuris Lietuvos jaunimą įpareigoja įdirbti raudonarmiečių šeimoms ūkius, nuimti derlių, iškulti javus, tiškai Lietuvos jaunimas raginamas rinkti geležies laužą, į kalves pristatinti anglis ir kitais panašiais darbais stiprinti didžiąją „tėvynę“.

Dabartinį gyvenimą Lietuvoje pavaizduoja ir vienas kitas iš Lietuvos Ameriką pasiekusių laisčas. Štai neseniai vienas Čikagos lietuvis gavo laisšką nuo savo giminių: „Gyvename pusėtinai, tik jau baisiai mus skriaudžia laisčiai, kad negalime išsilaikyti“. Kadangi to asmens šeimoje jokio patėvio nėra, tai nesunku suprasti, apie koki „patėvį“ laisče rašoma.

Iš Lietuvos į užsienį siunčiami laišakai tikrinami Rygoje. Tikrinimas trunka apie 3 mėnesius.

A. A. ALDONA MAŽEIKAITĖ

S. m. rugsėjo mėn. 23 d. Würzburgo lietuvių stovyklą ištiko skaudus smūgis, tai tragiška jaunutės studentės Aldutės Mažeikaitės mirtis.

Mūsų mylima Aldona gimė 1925 m. sausio mėn. 2 d., Kaune, pedagogo gimnazijos direktoriaus šeimoje. 1943 m. pavyzdinčiai baigė Kauno „Aušros“ mergaičių gimnaziją ir, kiek okupacinio mėsos sąlygos leido, Kauno Universitete studijavo mediciną, ir lygiagrečiai lankė Kauno Teatro dramos studiją.

1944 m. vasarą, frontui priartė-

jus prie Vilniaus, tėvai ir jaunesnioji sesutė skubiais reikalais išvyko į savo ūkį Trakų apskrityn, o Aldutė liko Kaune viena saugoti namų. Nesulaukusi grįžtant tėvelių ir tikėdamasi sutikti juos pasienyje, 1944 m. liepos mėn. 29 d., su dideliu vargu prasiveržusi pro pavojus, mergaitė apeidė namus ir pasiekė Vokietiją. Tačiau tėvų niekur nesutiko ir iki šiol jokių žinių apie juos neturėjo.

Vokietijoje ją pasitiko tik kančios ir vargai. Kaip ir tūkstančiai kitų, Aldona dirbo sunkų, neįprastą priverstinį darbą. Tačiau ji niekuomet nenusiminė. Daug kartų žveigdama mirčiai, akis ir nekentriai laukdama karo pabaigos, ji pergyveno visus didžiulius Berlyno bombardavimus ir jo kapituliaciją.

Karas pasibaigė, bet ne Aldonos vargai. Jai teko dar daug sunkumų patirti, kol pavyko pabėgti iš Berlyno. Pagaliau mergaitė apsigyveno Würzburgo stovykloje.

Būdamą kilnios dvasios, gero ir linksmo būdo, greitos orientacijos, išsilavinusi, išauklėta, draugiška ir paslaugi, Aldutė greit įsigijo visų pagarbą ir prisirišimą.

Gyvenimo džiausmo, energijos ir vilčių kupina, Aldutė įstojo į Würzburgo Universiteto medicinos fakultetą testuoti tėvynėje pradėtą studijų, tikėdamasi ateityje patyrimais ir darbu padėti savo tautiečiams. Tačiau likimo buvo lemta kitaip: staigi ir netikėtai mirtis išskyrė ją iš mūsų tarpo.

Išsėkis ramybės, brangi Aldutė, ir tebūnie Tau lengva šio svetimato krašto žemelė.

Ir. Truškauskaitė

Lietuvaitės likimas, iauštas staltiesen prieš 30 metų

Prieš porą dienų aplankiau prof. Dr. Timpe, gyvenantį Baltijos pajūrio kurortiniame miestelyje Nien-dorf-Ostsee, savo tėvų viloje. Senukos profesorius atsispašė, kad pas jį neperdaugusia vieta, nes vilą apgyvenę pabėgėliai. Bet užtat vieta nepaprastai graži. Didelį verandos langai žvelgė Baltijon, kurios žalsvos bangos ramiai, viena paskui kita, ritorsi į krantą. Ta pati jūra plauna ir mūsų tėviškęs krantus, o bangos atplaukia nuo Lietuvos. Bangos gali keliauti ten ir atgal, tik mes turime sėdėti ir laukti.

Mano žvilgsnis atitrauktas nuo nepaprastai gražios jūros vaizdo, krito ant stalo, apdengto gražiai išsiuvinėta staltiese. Iš pirmo pažiūrimo pajutau kažkokį pažįstamą įspūdį, kurį patirdavau bežiedėdama mūsų tautodailės išdirbinius. Profesorius pastebėjęs mano susidomėjimą staltiese, paklausė, ar kartais aš nežinau tos kalbos, kuria išsiuvinėtas įrašas staltiesės. Tikrai, tą kalbą aš labai gerai žinau. Gražiosios didelėmis raidėmis buvo įrašyta:

„Vėjelis kil, bangelės už, kilk
Lietuvon laiveli,
Ten mylimoji tėviškė, ten lauk
manęs tėveliai,
O. Jūron mergužėlė žvelg, ar ne
matyt laivelio
Sparneliais, iškūliau Lietuvon per
tolimajias jūras.“

Atrodė, lyg čia pat prieš akis ant kranto sėdėtų išstremta lietuvių ir savo gilų tėviškės ilgesį kantriu darbu įrašytų staltiesėn.

Mano paklaustas profesorius paaiškino, kad staltiesė paršinėžė iš Lietuvos jo brolis karininkas pirmojo pasaulinio karo metu. Kokiu būdu ir iš jo kio staltiesė gaves, nežinau. Jis pats niekad Lietuvoje nebuvęs, kilimo hanovietis. Taigi, dainoje įrašytas likimas lietuvių tautos po 30 metų. J. Luk.

yra meisteriai Göttingeno DP tarpe ir vienį iš pirmųjų anglų zonoje. Rugsėjo 24 — 25 d. surengtame UNRRA globojamam turnyre lietuviai laimėjo oficialų Göttingeno DP krepšinio meistris vardą. Visos anglų zonos sporto šventėje Merbecke jie laimėjo 3 vietą, pralošdami tik Detmoldo latviams 19:26 (jų meistrui). Greit numatomas rungtynės su Hamburgo liet. studentais; jos turėtų išaiškinti neoficialų anglų zonos liet. meistrį. Gražiai pasirodė ir bendroje universiteto lengvosios atletikos šventėje. R. J.

IS SKAUTIŠKOJO GYVENIMO MÜNCHENE

Kai benamiams buvo duotas leidimas atgaivinti skautų organizaciją, šios organizacijos atkūrimo darbą stojo ir Müncheno I Lietuvių Stovykla. Beveik visi stovyklos gimnazijos mokiniai ir šiaip daugumas jaunimo aktyviai stojo į skautų eiles, kurios sudarė apie 200 narių. Stovyklos tuntas buvo padalintas į dvi draugoves: sesių „Mildos“ d-vę ir brolių „Sv. Jurgio“ d-vę.

Tunto vadovą — skt. A. Urbonas. „Mildos“ d-vės vadovė — paskn. Sulaitienė — „Sv. Jurgio“ d-vės vadovas — paskn. L. Vakselis. Taip pat greit įsisteigė „Pilėnų Kun. Margio“ vyčių būrelis ir vyr. skautių d-vė „Grazina“. Vyčių būrelio vadu paskirtas vyr. skt. Z. Zaleskis, vyr. skautių d-vės — vyr. skt. E. Laurynaitienė.

Rugsėjo mėn. 21 d. sulaukėme seniai pažadėto leidimo stovyklauti. Stovyklą įsirengėme Gautingo miškuose. Per dvių savaičių stovyklavimo laiką, buvo atlikti daug ekauistikų darbų: masiniai paruošimai patyrimo laipsniams įgyti, paskaitų skaitymai, choro ir kitų dalykų pasirošimai.

Rugsėjo mėn. 1 d. naktį skautai vyčiai kandidatai ir vyr. skautės kandidatai davė vyčių įžodį.

Rugsėjo mėn. 28 d. į mūsų stovyklą buvo atsilankę iš Anglijos

Pranešu giminėms ir pažįstamiems, jog š. m. spalio mėn. 1, N.Y., U.S.A., ieško sesers dukters Jonuškaitės Genutės. Žinias siųsti į Liet. Raud. Kryž., Tübingen, Karlstr. 11, nurodant „Ziburių“ Nr., kuriame tilpo skelbimas.

Prof. med. dr. Vanda Tumėnienė

3696. Juozupaitis Jonas, Watenstedt, Wöhlhelm 2/3, Baltico, ieško sūnų Emilio ir Miko, marčios Juozupaitienės Elės ir Preikšaičio Miko.

3697. Miss Virginia Bruzon, 700 North Riverside Street, Waterbury, Conn., ieško savo giminių: Musteikieneš Ludgardo, Kundroto Juozo, mokytojų Kundrotaitės Onos.

3698. Kriaučiukas Povilas — Paul Krasin, Box 343 Staten Island 1, N.Y., U.S.A., ieško sesers dukters Jonuškaitės Genutės. Žinias siųsti į Liet. Raud. Kryž., Tübingen, Karlstr. 11, nurodant „Ziburių“ Nr., kuriame tilpo skelbimas.

3699. John Kulín (Kulinkевичius), 34 West 9th St., Brooklyn 31, New York, ieško Kulinkевичius-Vainikonienės Magdės. Žinias siųsti į Liet. Raud. Kryž., Tübingen, Karlstr. 11, nurodant „Ziburių“ Nr., kuriame tilpo skelbimas.

3700. Viktorija Tizeklutė Berckosky, 7919 Horley Ave., Philadelphia, Pa., U.S.A., ieško savo sesers Tizeklutės Stanienės Onos. Žinias siųsti L.R.Kr., Tübingen, Karlstr. 11.

3701. Raulinaitis Z., (21a) Detmold, Gretchenstr. 37, prašo Jacyką Juliją pranešti savo adresą.

aukštas mūsų mylimas svečias, buvęs Müncheno I Lietuvių Stovyklos direktorius p. Ingamas. Kartu su juo buvo atsilankiusi dabartinė direktorė p. Kurt ir gerovės karininkas p. Filipovicz.

Stovyklavimo metu prie skautų paruošto altoriolio pamaldas atlaikė kun. J. Vėlūtis ir kun. V. Pikturka. Pamaldų metu giedojo skautų stovyklos choras, vadovaujant skautui vyčiui muzikui A. Skriduliui.

Stovyklauti baigėme rugsėjo mėn. 4 d. Sklt. V. Venckus

Pranesimai

Pranešame gimnazijoms, kad jau atspaudinta L. Dambriūno „Lietuvių kalbos sintaksė“. Kaina RM. 4.5. Sukrauta „Tremtiniai“ leidykloje Tübingen (prancūzų zonoje).

Gimnazijų vadovybės užsakyms siunčia minėtai leidyklai ir su ja tetarpliai atsisakaito. Be to, Memmingen, Pfalengra-ben 16, Lithuanian Camp, A. Kli-mas išleido (rotatorium) Lietuvos geografinės vadovėlių; Kaina RM. 5.— Užsakymai siunčiami leidėjui.

Svietimo Valdybos Knygų Leidimo Komisija

Tübingene jau išspaudinta 98 psl. L. Dambriūno „Lietuvių kalbos sintaksė“. Išleido „Tremtiniai“.

Tiražas 2500 egz. Kaina 4.50 RM. Apygardų komitetams, imantiems knygas visai apygardai, daroma nuolaida.

Gaunama Tübingene, Lustnauer Tor 4, pas spaudos skyriaus vedėją p. Urboną. Knygos bus pardavinėjamos pagal pateiktus mokyklų ar komitetų pažymėjimus apie reikalingą egzempliorių skaičių, kad pirmiausia būtų aprūpinamos mokyklos ir būtų išvengta kainų kėlimo. Leidykla „Tremtiniai“

Lehrtės (prie Hannoverio — anglų zonoj) lietuvių stovyklai skubiai reikalingas chorvedis. Apsigymimo sąlygos geros. Kreiptis: Lietuvių Komitetas, (20) Lehrt/Hann., Camp „Churchill“.

Spalio pabaigoje baigiama spausdinti Göttingene dall. Alf. Dargio Lietuvių Vestuvių Papročiai, 16 iliustracijų. Dalis iliustracijų spalvotos. Tekstas keturiomis kalbomis; lietuvių anglų, vokiečių ir prancūzų. Leidėjas — F. Klimaitis.

Paieškojimai

3702. Pranas A. Rakas, 3201 So Halsted St., Chicago, Ill., ieško Rako Kazio arba jo šeimos, Budreikieneš Rozalijos arba jos vaikų.

3703. L. R. Kryžiaus Ravens-burgo Skyrius ieško Bilaišytės Janinos.

3704. Sadauskienė Ona, München, Lohengrin Camp 1, ieško sūnaus Sadausko Alfonso ir giminių bei pažįstamų.

3705. Surkovienė Elena, (21) Lahde, Krs. München/Westf., Camp 3, Lit. Lager, ieško dukters Surkovaitės Maros.

3706. Gyd. Kaunackis Ferdinandas, Altheim, Oberösterreich, Oberndorf 20, Österreich, ieško Kaunackaitės-Zilinskieneš Reginos.

3707. Geryba Aleksas, München (Bogenhausen), DP Center, Lohengrinstr., ieško Rugelio Viktoro, prievarta išvežto karo darbams Prancūzijoje, ir jo tėvų šeimos.

3708. Taunys Alfonsas, Redford b. Eichstätt, liet. stovykla, ieško žmonos Taunienės-Andrušaitės Teresės, giminių ir pažįstamų.

3709. Norkevičius Romas, Kassel-Oberwehren, Lager Mattenberg, ieško Lacės Alekso.

3710. Česna Antanas, D.R.K. Lejren, Hausblock 10, Nyminde-

gab Nr. Nebel, Danmark, ieško Česnos Stasio, Ročkaus Juozo, Paulionio Vytauto.

3711. Merkevičius Viktoras, Memmingen, liet. stovykla, ieško sūnaus Merkevičiaus Teodoro.

3712. Pašilis Vacius žinančius apie likimą Kurkliečio Izidoriaus su šeima ir Kurkliečio Izidoriaus prašo pranešti adresu: Oldenburg, Alexanderstr. 224/A.

3713. Pašilienė-Kazakaitė Albi-na ieško giminių bei pažįstamų (Oldenburg, Alexanderstr. 224/A).

3714. Girdzevičius Kazimieras, Oldenburg, Alexanderstr. 224/A, ieško elektr. Mostofto Česlovo, Knapkos Teodoro, Blumienės Eugenijos ir giminių bei pažįstamų.

3715. Carl Suboch (Karolis Subočius), P.O.B. 961, Thermopolis, Wyoming (Canada), būdamas sunkus ligonis, ieško savo giminių, kuriems norėtų užrašyti savo turimą. Jo giminės yra šie: Grasilda Gaidelienė (Subočūtė?), Ona Pit-tek (Subočūtė?), G. Rakietienė ir Rakietytė, Vaitiekus Subočius, Jonas Subočius, Emilija Vincienė (?). Žinias siųsti L.R.Kr., Tübingen, Karlstr. 11.

3716. Luneckas Antanas ir Lu-neckienė — Vyšniauskaitė Laima, Yverdon, Šveicarija, Hotel de la Prairie, ieško giminių ir pažįstamų.

3717. Eidimaitė-Norbutienė Bar-bora, 7359 So. Peoria St., Chicago, 21, Ill., U.S.A., ieško brolio Eidim-to Edvardo.

3718. Jaunius Aloyzas, Eidimto Edvardo pusbrolis, prašo jį rasyti: Post Hohenlinden, Pemmering b. Isen, Pfarramt, Krs. Wasserburg.

3719. Stankevičius Petras, Mem-mingen, Berg, liet. stovykla, ieško žmonos Bakšytės-Stankevičienės Aleksandros ir sūnaus Gedimino, brolių Vito ir Broniaus.

3720. Valadakis Vladas, Ham-burg 48, Werner-Siemens-Str. 138, ieško žmonos Valadkienės Stasės ir vaikų Vlado ir Stasės, paskt. metu gyv. Pommern, Pyritz, Flüchtlingslager Prilwitz.

3721. Surkaitė Reimerienė Ane-lė, Dansk Rode Kors Lejer, Ny-mindegab per Nr. Nebel, Dan-mark, ieško vyro inž. Reimerio Leonardo, gim. 1910 m., sesers Surkaitės Elenos ir pusbrolio Milvydo Aleksandro.

3722. Rinkevičienė Matilda, Schweinfurt, Th.-Fischer-Pl. 4-1, ieško Aldonos ir Vytauto Vil-čikių, Kazio ir Vytauto Rinkevičių ir Vinco ir Magdės Pikšilingių.

3723. Gaivalis Jonas, (24) Flens-burg, Ostlager, Eckernförderstr. 65, ieško artimųjų ir pažįstamų.

3724. Lukošienė Emilija, Rothenburg o. Tbr., Sanat. Wildbad, ieško Pilipavičių Juozo, Leono ir Stasio.

3725. Tverijonas Pranas, Rothenburg o. Tbr., Sanat. Wildbad, ieško dukters Tverijonaitės Julės.

3726. Petrauskas Stasys, Braunau/Inn, DP Siedlung 601, Austria, ieško žmonos Petrauskienės Eugenijos, sūnaus Petrausko Karolio, tėvų Adomo ir Marijos Petrauskų.

3727. Efromienė Ieva, Seedorf-Zeven, Krs. Bremervörde, DP Lager, ieško Efromų Otto ir Jono, Efromaitės Ottilijos ir Efromienės Adolfinos.

3728. Steponavičienė Jadvyga, (23) Seedorf, Baltisches Lager, Krs. Bremervörde, ieško vyro Steponavičiaus Leono.

3729. Gegužis šeima, Blomberg-Lippe, Langer Steinweg 3, Kreis Detmold, ieško Gegužio Jono ir pažįstamų.

3730. Pušinskas Alfonsas, Mün-chen, SS-Kaserne, ieško tėvų, tėvo brolių bei pažįstamų.

3731. Jakšytė Aldona, Austrija, Braunau a. Inn, DP Siedlung, Laabstr., ieško motinos Petronės Jakšienės-Brundzenės, gyvenusios Rummelsburg, Pommern.

3732. Krulkyš Povilas, München, SS-Kaserne, ieško motinos Krulkieneš Mortos, gyvenusios Wen-torf bei Hamburg.

3733. Vaitienė Stefanija, Schwein-furt a. M., DP Camp, ieško giminių ir pažįstamų.

Išburiai

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Sis kregždės formos britų lėktuvas skrenda 988 km per valandą. Lėktuvas Geoffrey De Havilland (apskritime), norėdamas sumušti šį rekordą, žuvo sprogus lėktuvui

J. Būtėnas

NERVŲ KARAS

„Atvirai ir tiesiai kalbant, atominis ginklas mums yra vertingas tuo, kad jis duoda laiko ieškoti susitarimo su Sovietų Sąjunga. Kol sovietai atominio ginklo neturi, karas neatrodo kad galėtų įvykti.“

Šitaip rašo mūsų dažnai minimas amerikietis Joseph Alsop, kuris po trijų mėnesių kelionės po Europą sugrįžo į JAV ir „New

York Herald Tribune“ laikraštyje pradėjo skelbti eilę straipsnių tę galiojanti tema — „Ar turėtume karą?“

Tasai publicistas toliau duoda šitokią numanomą politinę raidos formulę:

„Tuo tarpu bus krizių. Bus smūgių mūsų jėgai ir atsparumui išbandyti. Bus pagrindinių ir netiesioginių agresijų. Bet galutinio susikirtimo nebus, **nebent** sovietų vadai klaidingai įvertintų padėtį, nueitų per toli ir nebegalėtų trauktis atgal. — Tačiau galų gale sovietams pasiseks pagaminti atominių ginklų, ir jų vadai tada atgaus karinį pasitikėjimą, kurio dabar jie neturi. Ir jeigu ligi to laiko Vakarai sovietams nebus kapituliavę (o tatau atrodo neįmanoma) arčiau jeigu nebus pasiekta Vakarų ir SSSR susitarimo, **karas tada bus beveik tikras**. Tada visos karinės primerybės bus sovietų pusėje. Jeigu sovietų politika jau yra ekspansinga, kai jų karinės pajėgumas yra menkesnis, kokia ji pasidarys tada, kai sovietų galybė prašoks Vakarų?!

Alsop nėra nei iš aliarmo, nei iš blefininkų. Ir cituotasis jo labai ramus ir logiškas samprotavimas teprimena tai, kas dera turėti galvoj kiekvienam sąmoningam ir blaiviam pasaulio piliečiui — net ir tremtiniui. Dera žinoti ir tai, kad, jeigu visiškas Vakarų nusileidimas ir pasidavimas sovietų politikai laikomas neįmanomu, Vakarų ir SSSR susitarimui kelias

teoriškai tebėra plačiai atidarytas. Didžiųjų valstybių vyrai nepraleidžia progos nepakalbėti apie bendradarbiavimą; apie jį pastarąjį kartą kalbėjo ir Stalinas. Vakarai išsilingę laukia, kad sovietai pagaliau pakeistų savo politiką tikro bendradarbiavimo linkme. „Ministeris pirmininkas Stalinas, rašo „Los Angeles Times“, turi puikią progą įgyvendinti, jo paties žodžiais, „draugišką ir pastovų bendradarbiavimą, kurio galimūmams ne tik nemažėja, bet gali net didėti“. Jis tatau gali padaryti Vidurio Europoje, prie Adrijos, Dardanėlose, Vidur. Rytuose.“

Bandykime patyrinėti, kokia šiuo metu yra to bendradarbiavimo tikrovė amerikiečių laikraščio suminėtuose jautriausiuose tarptautinės politikos punktuose.

Vidurio Europos ir Adrijos pajūrio klausimai buvo skaudžiausia Paryžiaus konferencijos tema. **Duonojaus laivyninkystės laisvė** prieš kategoriškai pareikštą sovietų valią tuvo įrašyta į taikos sutartis su Balkanų valstybėmis, o baigiamuosiuose Trieste bylos debatuose Jugoslavijos atstovas Kardelj stačiai pareiškė: „Valstybių grupė bando primesti savo valią jugoslavų tautai. Jugoslavija nepasirašys taikos sutarties su Italija ir neatitrauks savo kariuomenės iš šiaurės vakarų Istrijos!“. Ar reikia stebėtis, jeigu JAV senatorius Connally, pagautas švento pasipiktinimo į tai šūktelėjo: „Ar tai reiškia, kad konferencija iš anksto turi gauti savo nutarimams Jugoslavijos palaiminimą? Tokia praštinga dvasia nedera Taikos konferencijai! Jūs nieko nepabandyt; niekas prieš jus nedrebės!“

„Daily Telegraph“ korespondentas Christopher Buckley, specialiai pakalavęs po šiaurės Graikiją — beįsidedantį graikų pilietinio karo židinį, rašo:

„Komunistinės gaujos visiškai laisvai pereidinėja sieną į Jugoslaviją bei Albaniją ir atgal. Jų operacijos nėra atsitiktinės; jos labai rūpestingai koordinuotos. Jos rodo, jog veikiama pagal plataus masto planą. Jo strateginis tikslas, atrodo, yra sudaryti vad. „laisvos teritorijos“ ruožą nuo Olimpo ligi Epiro, kuris atskirtų šiaurinę Graikijos dalį autonominio makedonietų sąjūdžio labui. Makedonijos autonomija praktiškai neįmanoma, bet ji būtų svarbi fazė **Graikijos sprogdinime iš vidaus**. Psichologinis tų veiksmų tikslas yra vesti nervų karą prieš graikų vyriausybę ir tautos daugumą, tiktintis palaužti jų atsparumą ir galų gale nuversti konstitucinę vyriausybę.“

Turkams besirengiant atmeti pakartotinius sovietų reikalavimus dėl Dardanėlių, „iš turkų sovietų pasienio pranešama apie plataus masto sovietų karinį veiklumą“, iš Istanbulo telegrafuoja „Daily Mail“ korespondentas. „Iš pasienio srities į Rusijos gilumą evakuojami visi asmenys per 60 metų amžiaus; už trijų mylių nuo sienos sovietų pusėj statomi įtvirtinimai.“ Britų korespondentas cituoja turkų laikraštį „Tasvir“, kuris praneša, jog „sovietai pasienio išstatė didelį skaičių prožektorių ir priešlėktuvinės artilerijos baterijų. Visoj pasienio zonoj vyksta manevrai, dunda patrankos, o ties siena skraido žvalgybos lėktuvai.“

Associated Press iš „ypatingai gerai painformuotų turkų sluoksnių“ pranešė, jog jų manymu „įvairūs ženklai rodo, kad gali įvykti kas nors nenormalu“. Esą, „turkų sluoksniuose stiprėja įtarimas, kad birsta kažkokie įvykiai: vyriausybės šaltiniai pažymi, jog turkų ka-

rinėms pajėgoms įsakyta būti kraštutinio budrumo padėty“. Nors vėlesni pranešimai išdėdė atoslūgio ženklų, bet pridūrė, kad „visur vyrąja didžiausio atsargumo atmosfera“.

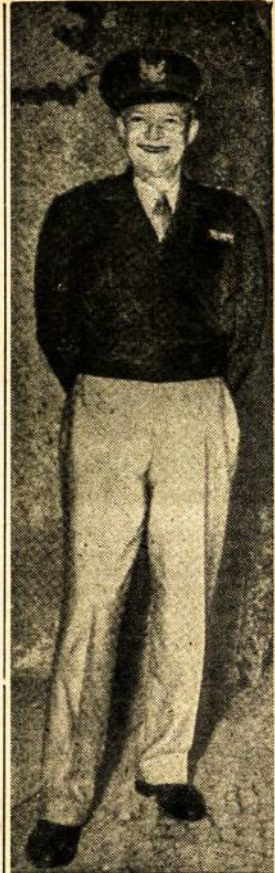
Ligi spalio 26 d. Irano parlamentas turi ratifikuoti Irano—SSSR sutartį dėl naftos koncesijų sovietams Šiaurės Irane. Sutartis negalės būti ratifikuota, nes Iranas dar neturi parlamento. O rinkimai negali įvykti dėl to, kad Pietų Irane dabar vyksta panašūs sumaiščiai, kokie praeitą žiemą vyko Azerbeidžane. „Ką darys sovietai?“ klausia „Le Monde“. „Jeigu neramumai Pietų Irane eis ir toliau, sovietai gali tarti, kad Chavam vyriausybės duotosios garantijos yra neišpildytos, ir gali nuspręsti savarankiai veikti. Tatai gi duotų pretekstą britams užimti Pietų Iraną. Tokiu būdu Iranas, kaip ir 1907 m., būtų pasidalintas į dvi įtakos zonas...“

„New York Herald Tribune“ liudija, jog „organizuotas karinės akcijos“ pavojus neseniai kybojo ant plauko — Pietų Irano naftos rafinerijų streiko metu.

„Jeigu šitokia žodžių ir darbų priešgynybė nebus pašalinta, rašo „Daily Telegraph“, ji negalės nekelti abejonų dėl tikrosios pastarųjų Stalino pareiškimų prasmės. Ji iš naujo skatina susidomėti, ar Maskvos įtarinėjimai kartais nėra priedanga kokiems nors pačių sovietų užpakaliniams kėslams nuslėpti.“

Neatidėliojant daryti galą dabartinei troškinčiai tarptautinei atmosferai — toks yra tolimasis komentarų refrenas, palydįs Stalino pareiškimus. Vakarų spauda jau ji kartoją tokiu tonu, kad atrodo, jog demokratijų kantrybė pradeda išsekti. Vakarai laukia ir ima kategoriškai reikalauti persilaužimo gerojo pusės. „Jeigu jau esam nusistatę, kad turi būti taika, jeigu to sovietinio nervų karo tikslai yra riboti, tai jau laikas, labai laikas susaukti atgal palaidus beužpildinėjančius šunis, rašo „NYHT“. Jų įkandimo randai ir taip jau pasiliks...“

Bet tuo tarpu nervų karas tebeina. Jo strategai nepraleidžia neišnaudoję silpnų anglosaksinio fronto vietų, kurias atidengė su Wallace kalta prasidėjęs sambrūdis. Negana, kad buvęs JAV prekybos sekretorius kalbėjo prieš „britų imperializmą“: anot „Le Monde“, britų Zemuosiuose Rūmuose Bevin laukia sustiprinta jo paties partijos kairiojo sparno

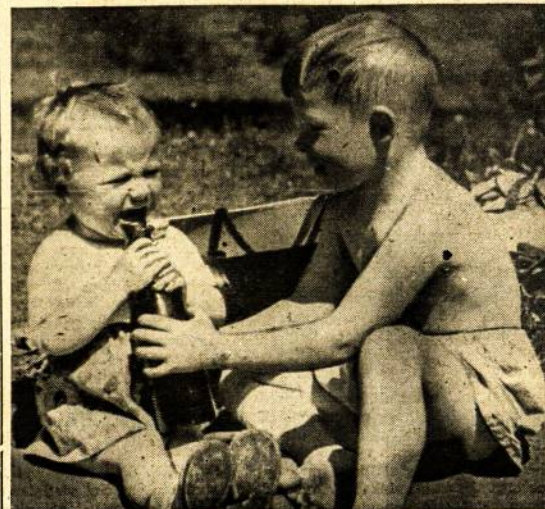

Gen. Eisenhovertis lankosi Europoje

ataka, nukreipta prieš D. Britanijos susirūšimą su „JAV imperializmu“. Kaip tik to kriktelėjimo metui Maskva ir pateikė diplomatinę Dardanėlių bombą — sugriauti senai užtvartai pakeliui į Viduržemio jūrą. Bet į šitą sovietinį šachmatų ėjimą JAV valstybės negaidsamos atsakė laivyno sekretorius Forrestal pareiškimu, kad JAV laivyno pajėgos pasiliks rytinėje Atlante ir Viduržemio jūroje, be kitko, tam, „kad apsaugotų JAV interesus ir paremtų jų politiką toje srityje“. Galim būti tikri, kad Maskva, prieš darydama naują to nervų karo manevrą, pirmą rūpestingai ištrius visus Londono ir Vašingtono nusiteikimų niuansus.

Graikijos ministeris pirmininkas Tsaldaris

Mažieji DP

V. Rasiūno nuotr.